

૬૮૦૬

(મહેરબાની કરી વાંચ્યા વિના કપાટમાં ધરશેા નહી.)

દેવજી સ્વામિ વિરહ.

રચનાર

માડ અમરચંદ ભવાન મેંગળીવાલા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

હકમીચંદ કલ્યાણજી દોસી. ગોંડલવાલા
દોહરો.

સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાલમેં, સૂન્યો ન સુખ હે ક્યાંહિ;
વસેં સુખ ચૈરાગમેં, ઓરહિ. સંતન માંહિ. ૧

અમદાવાદ મધ્યે.

પાનકેરને નાકે ધાંચીની વાડીમાં
“એડો વર્નાક્યુલર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ”માં
નથુભાઈ રતનચંદ મારફતીયાએ છાપ્યો.

સંવત ૧૯૫૪ સને ૧૮૯૪

પીર સંવત ૨૪૨૪

કીમત ત્રણ આના.

અર્પણ પત્રિકા.

રાજ્યમાન રાજેશ્રી સામલજી સોઢા.

સ્વસ્થાન જેતપૂર.

પનામાં દયા, ઉદારતા, પરોપકાર વિગરે
સારા ગુણોને લીધે તેમજ ગંભીર, નિષ્કપટ અને
મહાત્મા સ્વભાવને લીધે જેતપુર તલપદ તથા આ-
ખા કાઠિયાવાડમાંનાં બીજાં સ્થળોમાં પોતાના
કાર્યમાં સુવિધા પ્રાપ્ત કરેછે. વળી સ્વર્જવાશી ગુ-
રુદેવશ્રવામિ ઉપરના આપનો અત્યંત પ્રિતિ-
ભાવ હોતો તેને લીધે તથા ઉપરના સદ્ગુણો બા-
ળી આ પત્રક કર્તા તરફથી આપને ઘણી નમ્રતા
સાથે અર્પણ કરવામાં આવ્યું છે તે આપ સ્વી-
કારશે. એજ અરજ સંવત ૧૯૫૪

આપનો હુમેશાંનો આભારી શેવક.

અમરચંદ ભવાન.

મેંગળી-કાઠિયાવાડ.

પ્રસ્તાવના.

હરકોઈ માણા પુરૂષના કાર્યને ઉત્તેજન આપી ઉત્સાહ પુર્વક પ્રસીધીમાં લાવવું એ બાબત આપણા શ્રાવક ભાઈઓમાં ઘણી થોડી દેખાય છે. પરંતુ આપણે સમજવું જોઈએ કે એમ થવાથી આપણને સહુન ન થઇ શકે એવું ગાદામાં મોટું નુકશાન થાય છે. આપણું મગજ હુમલામાં અધારામાં રહે છે અને આ અનંત કોટી સંસારના ફેરાઓ આપણે માટે કાયમ રહે છે તેથી એવા કાર્યમાં ઉત્સાહ પુર્વક ભાગ લઇ જેમ બને તેમ તેને તરત પ્રસીધીમાં લાવવું એ દરેક જુદીમાન માણસનું કામ છે. કારણ કે જુદીમાન તેજ ગણાય કે આ સંસારીક કલેશથી મુક્ત થવા અખંડ આનંદ અને અખંડ શાન્તીમાં તક્રુપ થવા યત્ન કરે.

આપણા ધર્મના પરમ પુજ્ય અને ગોંડલ સંઘાડાના ગાદીધર સ્વર્ગવાશી દેવજીસ્વામી પ્રત્યે સરવની લાગણી ધણી સરસ દેખાવામાં આવે છે એમ ધારી આ લઘુ પુસ્તક મારા તરફથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું ને તેની કીમત ઘણી જુજ રાખી છતાં જોઈતી મદદ નહીં મળી તોપણ તે કામમાં હીનત નહીં હારી જતાં બાહ્ય પાડવા ઉત્તકંઠા રાખી છે તેમજ તેમાં કાવ્ય સંકિત અને તે અગાધ પ્રેમને લીધે બનેલું છે કે નહીં તે વાંચનાર સજનો સમજશે, ને ખામી હશે તો દરગુજર કરશે એજ અરજ.

ભાડી. અમરચંદ બવાનના જયજીનેંદ્ર વાંચશે.
મુ. મેંગણી—કાઠિયાવાડ.

ગોંડલ સંઘાડાના પટોંવરનું ચોઢાળીયુ.

દોહરો.

કુંગરસી સ્વામી તણો, સંઘાડો શુભ જોહ;
ગાદી થાપી ગોંડલે, સુણો હકીકત તેહ. ૧
કરમી કુંભાણ તણું, ધર્મ ધુરંધર રાજ;
આવક સદગુણી વરો, કરે ધરમના કાજ. ૨
કુંદન સમ ગોંડલપુરી, વજ્ર ધરમ વખણાય;
કારીગર ગુરૂ મળ્યા, ધાટજ સરસ ઘડાય. ૩
ભુજ સમ સોભા પામના, જગમાં સરસ ગણાય;
વજ્ર અને કુંદન મળી, વીંટી એકજ થાય. ૪

ઢાળી ૧ લી.

નીંદરડી નાહો નીવારીયે જો દેશી.

ગોંડલ સંઘાડાની ગાદીયે, થયા પંડીત હો વીર
પુરૂષ જોહકે; વરણવું તે વિગતે કરી, કેમ પામ્યાહો
મુજ્જુ જ્ઞાનજ તેહકે. ગોંડલ. ૧ આદિ ગિરિસિહ
ગુંજનિધી, જ્ઞાતે જાણો હો દશાશ્રીમાલી વેશ્ય કે;
માતુ હીર પિતા કમળસી, દિવપુત્રના હો મુનિ તે-
હ રહિસકે. ગોંડલ. ૨ સંવત સતરને બાણમાં,
ગુંજ નિધી હો જન્મ્યા ગુરૂ દેવકે; છોટી વયેથી
પરાક્રમી, ધર્મ તણી હો ધરથી કરી શેવકે ગોંડલ. ૩
ભર જીવાનીમાં ભાવથી, વિશવર્ષે હો લીધી દીક્ષા
ઉમંગકે; સ્વામી રતનસી આગળે, પામ્યા જ્ઞાનહો
પાંચે જન સંગકે. ગોંડલ. ૪ માતુ ભગની દોહિ-

ભને, તમ પુત્રિહો પોને મળી પાંચકે; સંવત અ-
 ઠારને પંદરે, અહિ દિક્ષા હો ગણી જન્ત અસાયકે.
 ગોંડલ ૫ પંડીતને પરમારથી, બહુ સુત્રિહો એવા
 બુધિવંતકે; વિદ્યાવંત વિવેકીને, પ્રતાપી હો પામ્યા
 પદ મહંતકે. ગોંડલ ૬ સંવત અઠાર સર જુગે,
 ગાદી થાપીહો આવી ગોંડલપુરકે; નૌતમ ક્ષેત્ર સુ-
 ધારીને, ગિરિસિંહ હો સિંહ સમ થઇ સુરકે. ગોંડલ.
 અમૃત સરખી વાણીયે, બોધે બુઝયા હો જગ જીવ
 અપારકે; ડુંગરસી સ્વામીના નામથી, સારો દીપે
 હો સંઘાડો આ વારકે. ગોંડલ ૮ દીનકર સમ
 દીપાવીયા, સારાં ક્ષેત્રો હો સુધારીને સાગકે; પાંચ
 વરસ ૭ માસનો, તજ નિદ્રા હો હૃદયે ધારી હા-
 મકે. ગોંડલ ૯ વર્ષ ચાનાશીનું આવળું, આસક
 વર્ષ હો પાળી દિક્ષા મહંતકે, થીર વાસુ પુર ગોંડલે,
 દીપાવળું હો ક્ષેત્ર ધરી ખંતકે. ગોંડલ. ૧૦ સંવત
 અઠાર સતોતરે, વૈશાખે હો મુદ પુનમ સારકે.
 આ લોકેથી આળવી, પોમ્યા પોતે હો દેવલોક
 મોઝારકે. ગોંડલ. ૧૧ પ્રથમ પદોધર એ હુવા, ગિ-
 રિસિંહ હો ગુણ કેરા બંડારકે; સુરમંદુ કહે સ્ને-
 હથી, હવે સુણો હો આગળ અધિકારકે. ગોંડલ. ૧૨
 દોહરા.

ધોરબંદરને મંગળા, વેરાવળ પરભાસ;
 નૌતમપુરીને જોડીયા, કીલાં ક્ષેત્રો ખાસ. ૧
 મંદરડા અમરેલીને, ધોરાજી શુભ ધામ;

બગસરને ખીલખા, સુધાર્યાં ધરી હામ. ૨
 એ આદી છોટાંપુરે, જાણપણ જમ કીધ;
 ધર્મ પમાડ્યો પ્રેમથી, જશ લાખેણી લીધ. ૩
 સંતોષી પરમારથી, દયા તણા દરીયાવ;
 પ્રીત કરી પરમારથે, લિયે રૂડા સુખ લાવ. ૪

ઢાળી ૨ છ.

આઘા આમ પધારો પુજ, મુજ ઘેર વોરણ વેળા. એ દેશી
 તેની પાડે હુવા પટોવર, લીમણ સ્વામી લાણ;
 લાયક રૂડી કીરતી લીધી, ચંચળ ચતુર સુજાણ,
 સનેહ સુણજો રાજ, વાત પટોવર કેરી. (એ આંકણી.) ૧
 માતા ઝમકુ પિતા ચાંપસી, જ્ઞાતે વેશ્ય વખાણ;
 સંવત અઢાર બેતાલિ શાલે, જન્મ્યા તે ગુરૂ જાણ. સનેહ
 પુરાણ વરસની છોટી વયમાં, દિક્ષા ધારણ કીધી;
 પુજ્ય કુંગરસી સ્વામિ પારો, મંગળા પુરે લીધી. સનેહ ૩
 સંવત અઢાર સાઠની સાલે, ચારિત્ર શુભ લાંબું;
 પડિતને પ્રતાપી થઇને, અતિ આપારી લીધું. સનેહ ૪
 દસ વિદેશે ફરતાં ફરતાં, ક્ષેત્ર રૂડાં સુધારી;
 સંઘાજને સરસ દીપાવ્યો, લાયક લાજ વધારી. સનેહ ૫
 આગણિસે એક ઉપર કહીયે, સાલ મધ્યે માહારાજ;
 થોર વાસુ પોરમંદર પુરે, તે દીને ખીરાજ્યા. સનેહ ૬
 બોધ કરીને બહુ બુઝાવ્યા, ધર્મ દિપારી લીધો;
 આગણી પંદરના કાર્તિકે, સંધારો ત્યાં કીધો. સનેહ ૭
 ઘાળીસ આઠ ઉપર દિનપુરા, સંધારો સુહાવ્યો;
 ભાગ્યશાળી જન ભાવે આવી, લીધો પુરો દહાવો. સનેહ ૮

ઝોગણીસેં પંદરના પોસે, શુદ્ધ પાંચમ કહું સારી;
 ત્રેપન અખંદ દિક્ષા પાળી, ગયા શુરપુર મોઝરી. સ્તે. ૯
 નયન મુની સવંત સર પોતે, આયુષ ત્યાં ગુજાયું;
 પોરખદરમાં કિરતી પામી, પોતાનું મુધાસ્યું. સ્તે. ૧૦
 ગુરૂ થકી વિશેષ દિપાવી, કીરતી દેશ વિદેશે;
 પવિત્ર કામ કીધાથી તેનું, નામ અવિચળ રેશે. સ્તે. ૧૧
 ભાગ્યશાળીને ભાવીક પુરા, લાય જનોયે લીધા;
 મુરખન્દુ ગુરૂની સમીપે, ધર્મ દિપાવી દીધો. સ્તે. ૧૨

દોહરા.

પોતે દેશ કંઠાળને, ગજવી જ્ઞાની કીધ;
 સંઘાડો દિપાવીને, લાયક કીરતી લીધ. ૧
 બહુ જનાને છુઝવ્યાં, હૈયે ધારી હામ;
 દયા ઉતારી દીક્ષામાં, રાખ્યું અવીચળ નામ. ૨
 જાણુ કર્યા અજાણુને, કરી પરમારથ કામ;
 જંગલ ત્યાં મંગલ કરી, ધીંગાં કીધાં ધામ. ૩
 ધન્ય ગુરૂની વાણિને, ધન્ય ગુરૂનું જ્ઞાન;
 દયા ધરમ દીપાવીયો, તણ ઉરથી અભીમાન. ૪

ઢાળ ૩ જી

ચૈલિ પુનમ અનુંકમે આવી, પુન્ય પવિત્ર સનેહી. એ દેશી.
 ભીમજી સ્વામી પછી હુવા. નેણસી સ્વામી સુજાણ. સનેહી
 જ્ઞાતે દશાશ્રીમાળી તે, વૈસ્ય જાતિ ગુણ ખાણ. સનેહી
 વાત સુણો વિગતે કરી, પટોધર પ્રખ્યાત. સનેહી
 એ આંકણી

સંવત અઢાર અગણોતરે, લધુ બંધવ લઈ સાથ. સનેહી.

અરડોઘ ગામઢી આવીયા, ગોંડલ થયા સનાથ. સ૦ વા૦
 ભડનર સ્વામિ ભીમજી, ધીગા ધાર્યા ગુરૂ તેહ. સનેહી
 માગશર સુદ ત્રીયોદશી, અણગાર બનીયા એહ. સંવા૦
 અનુંકમે અલ્યાસશ્રી, પંડિત હુવા પ્રસીવ. સનેહી૦
 બહુ જનોને જુઝાનિયા, સાથ વધારે કીવ. સ૦ વા૦
 સંચરીને મરૂ દેશમાં, ઉત્તમ કિંધ અલ્યાસ. સનેહી૦
 ઉત્તમ પદવો પામીયા, કરતા જ્ઞાન પ્રદાશ. સ૦ વા૦
 કચ્છ દેશને કંઠાળમાં, કીધો કીરતી કોટ. સનેહી૦
 દશ દિશે ધર્મ દીપાવીયો, જત્યા પરિસા ચોટ. સ૦ વા૦
 ગાન કળામાં ગુણી ગૂરૂ, શ્રેષ્ઠ ગણાયો સુજાણ. સનેહી૦
 ઉત્તમ તપસ્યા આદરે, ગુરૂજી જ્ઞાનની ખાણ. સ૦ વા૦
 પાકી વયે પુજી રહ્યા, ગોંડલ પુર થોર વાસ. સનેહી૦
 સંવત ઓગણી અઢારમાં, શ્રાવણ માસ હુલાસ. સ૦વા૦
 ગોંડલ પુર ગજવોડિં, કુભાજી કેરૂં રાજ. સનેહી૦
 જ્યોત વધારી જૈનની, કરી ધરમનાં કાજ. સનેહી૦વા૦
 દીપાવી ગાદી ગુરૂ તણી, લાખેણી વધારી લાજ. સ૦
 સંવત ઓગણી આવીસના, દારતગ પુનમ સાર. સ૦
 આળવીને એતો ગયા, સુર પુર મોજર. સનેહી૦વા૦
 સુર નરને સોહામણા, સંઘાડાના સીરદાર. સનેહી૦
 સુરંઈ-હુ પછી હુવા, તે કહુછું આવાર. સનેહી૦વા૦ ૧૨
 દોહરા.

તેહ પછી વચમાં થયા, જેસંગજી મુનીરાય;
 સરલ સ્વભાવીને વળી, ભદ્રિક તેહ ભણાય. ૧
 ચોરખંદર પોતે રહ્યા, થોર વાસુ તે ઠામ;

લાયક ભણીને લખ્યું, આપે જોડત ગામ ૨
 સીખ્ય નેલસી સ્વામીના, ગુણી ગણાયે આજ;
 મુખી પણેથી તે કરે, ગાદી ધરનું કાજ. ૩
 દીપંતા મુની દેવજી, થયા જગત પ્રસીધ;
 કહું હુકીકત તેહની, નામ થકી નવ નિવ. ૪

ઢાળ ૪ થી

લુહારણજાયો વેટડો લુહારો હે એ દેશો.

અથવા લાલ સોભાગીનો દેશો.

લુવાણા કુળમાં જનમીયા, શોભાગી હે;
 લાયક લક્ષણ વંતકે, લાલ શોભાગી હે.
 અશાડ સકલ નામ શોભને, શોભાગી હે;
 અઢાર ચોરસી સંવંતકે, લાલ શોભાગી હે. ૧
 તાત પોતાંચર તેહના, શોભાગી હે;
 ધનખાઇ જેહની માતકે, લાલ શોભાગી હે.
 સુરજી સ્વામી તે કુળમાં, શોભાગી હે;
 જનમ્યા પુરુષ પ્રખ્યાતકે, લાલ શોભાગી હે. ૨
 શીશુ પંજુયો સાણા ઘણા, શોભાગી હે;
 દેખાવવી દરસાય કે, લાલ શોભાગી હે.
 અંચળને ચાતુર તે, શોભાગી હે;
 પાલણીયો પાખાય કે, લાલ શોભાગી હે. ૩
 સંગત સાધુ જન તપ્તી શોભાગી હે;
 ઉર લાગ્યો ઉવદેશ કે, લાલ શોભાગી હે.
 તોંધી વરસની વયમાં, શોભાગી હે;

મેળવ્યું જ્ઞાન વિશેષ કે, લાલ શોભાગી હે. ૪
 માહાવદ આઠમને દિને, શોભાગી હે;
 ગુરુવારે સુભ ભોગ કે, લાલ શોભાગી હે;
 સંવત નવાણીની સાલમાં શોભાગી હે;
 તણ્યા સંસારના ભોગ કે, લાલ શોભાગી હે. ૫
 વિનયા દીક ગુણે કરી, શોભાગી હે;
 સંતોજ્યા ગુરુ રાજ કે, લાલ શોભાગી હે.
 મુત્ર સિધાન્ત ભણી ગણી, શોભાગી હે;
 સારે આતમ કાજ કે, લાલ શોભાગી હે. ૬
 ગુરુ વડ ગુરુની કરી, શોભાગી હે;
 શેવા ભક્તિ સુભ રીત કે, લાલ શોભાગી હે.
 સંવત છતીશની સાલમાં, શોભાગી હે;
 થયા સ્વતંત્ર વનીત કે, લાલ શોભાગી હે. ૭
 દેશ વિદેશે વિચરી, શોભાગી હે;
 પુરો કીધો પ્રકાશ કે, લાલ શોભાગી હે.
 બહુ જનોને ખોધતા, શોભાગી હે;
 સંધાડાના સોરતાજ કે, લાલ શોભાગી હે. ૮
 જામનગરને જોડાયા, શોભાગી હે;
 મોરખી ને માંગરોત કે, લાલ શોભાગી હે.
 પોરણદરને પાટણ, શોભાગી હે;
 કરતા કઠણે ડિલોસ કે, લાલ શોભાગી હે. ૯
 મોહન જેયંદળ કહ્યું, શોભાગી હે;
 માણેકચંદળ નેમ કે, લાલ શોભાગી હે.
 માણજી દેવચંદળ, શોભાગી હે;

જાલવજી મુની એમ કે, લાલ શોભાગી હે. ૧૦
 બુઝવ્યા બુધીવંતને, શોભાગી હે;
 શીશ્ય કીધા સુખણ કે, લાલ શોભાગી હે.
 ગુણવંત ગોંડલ પુરમાં, શોભાગી હે;
 થીર વાસુ ગુણ ખાણ કે, લાલ શોભાગી હે. ૧૧
 ઉમંગથી દુર દેશનાં, શોભાગી હે;
 આવે સંઘ વ્યનેકકે, લાલ શોભાગી હે.
 ખરથે ધન ખાંતે કરી, શોભાગી હે;
 દીપાવે ધરમ વિસેક કે, લાલ શોભાગી હે. ૧૨

દોહરો

એ રીતે આવે અપતિ, દરશન કરવા કાજ;
 પુરી પુરખદા દીપતા, ગુણવંતા ગુરુ રાજ. ૧
 ગણી ગોંડલ પુરના, આવક વનિત સુખણ;
 સંતોષી એ સરવને, લીયે વળી સુખ લાણ. ૨
 દીંદ્ર સમા આવે સદ્ગ ગાદીધર ગુરુ દેવ;
 સુર સમા શીશ્યો મળી, કરે સદાયે શેવ. ૩
 ગંધ હસ્તો સમ ગાજતા, ધર્મ દીપાવ્યો બેસ;
 ગુરુ શીશ્ય મળિ જ્ઞાનની, કરતા ગોષ્ઠી હમેસ. ૪
 એ ગુરુજી જાતાં થયો, શોક સરવને ઉર;
 મુણ્ણો સજન તે કહુ, ધારણ રાખી ધીર.

પુવાંતું સમરણ.

સંવત રીતને માસ એ, ધન્ય દીવસ ને વાર;
 ધન્ય ઘડી પણ જાણીયે, જન્મા ગુરુ જે વાર.

ઉત્પેક્ષા અલંકાર. કવિત.

હૈયા રૂપી અવનીમાં બોધ રૂપી બીજ પડયું;
 લાજ રૂપી ખાતરમાં તેજ લપટાયું છે.
 સમજણ રૂપી જ્યારે વરસાદ સર થશે;
 બનશે અમુદય ઝાડ, એમજ જણાવ્યું છે.
 સરમ રૂપી પથ્થર મુળ થકી દુર થશે,
 વધીને થશેજ વૃક્ષ નીજ દેખાયું છે;
 સુરધન્દુ સાચું કહે બોધથી બુઝયાજ ત્યારે,
 સરસ શુરસ બની છતમાં હવાયું છે.

દોહરા મંગલાચરણ.

પ્રથમ વંદુ ગુરુ દેવને, પામ્યો જેવી જ્ઞાન;
 મળે મોક્ષ પદ એ થકી, દળે દહ અભિમાન. ૧
 સુવ્રતા સીખ્યો નહીં, જડતા મટી ન અંગ;
 નડતા અવગુણ નવ અસ્થા, વડતા થયો ન સંગ. ૨
 જમ્યો નહિ શુશીળતા, દમ્યો ન ઝીર અભીમાન;
 રમ્યો નહીં વૈરાગમાં, ભમ્યો રોઝ સમ રાન;
 સંગ કરતા સાધનો, રંગ ચઢ્યો નહિ દિર.
 ભંગ ન કિંચી કુટિલતા, તંગ મળી ગતિ દુર; ૪

બળ પુરુષ વર્ણને. મનહર છંદ.

વરસાદ વરસ્યાથી, તરવેલ ખી લેખુમ:
 જવાસો જરૂર તેથી, જાતે બળી જાય છે.
 સુરજ પ્રગટ થતાં, શ્રી જન ખુશી થાય;
 ધુડ ગભરાઇ અને, ખુણામાં ધસાય છે.
 દીપનો પ્રકાશ પેખી, પતંગીયા બળી મરે;
 અદેખા સદાય એમ, દીલ દુખી થાય છે.

દુરજન સજનનું, મુખ દેખી નવ શકે;
 બળે છે સદાય ચિત્ત, એવી અદેખય છે.   ૫
 કોઇ કહે અમલમાં, ઝેરનો નીવાસ નહીં;
 કોઇ કહે વિછી તણા, આંકડામાં વાસ છે.
 કોઇ કહે માંખી તણા, મસ્તકમાં વાસ એનો;
 કોઇ કહે ભમરીના, કાંઠામાં નીવાસ છે.
 સરપના મુખ માંહિ, ગરલ ગણે છે જન;
 ઠંકધો ચડે છે પણ વળગે ન સંગમાં.
 સુરઘન્ડુ સાચું કહે, દેખી લેજો દુનીયામાં;
 પ્રગટ પ્રકાશ ઝેર, ખાત તણા અંગમાં.   ૬
 સાર સાર મુકીને, અસારમાં લગાવે મન;
 સમજા સંસાર કેરા, અવગુણ બોલતો.
 સાનને નહારા જહાં, એકમાં ગણાય તહાં;
 પરની નિંદા કરીને, મદ માંહી ડાલતો.
 પોતાનું કે પર તણા, હિતની કદી ન વાત;
 સારને અસાર કેરાં, જાય ગયાં છોલતો.
 સુરઘન્ડુ સાચું કહે; ડરીને રહું છું દર;
 વાદ નયો વદતો ને, ખીનુ નથી બોલતો.   ૭

દોહરો.

શક્ય કળાના સુખમાં, ઉપજવે દુઃખ ઊર;
 ખળથી સો જોજન ખસી, સદા રહેવું દુર.

પ્રશ્ન દોહરો.

યોગડ છે સદુ રોગનાં, મળે જગતની માંય;
 સુરખનું યોગડ કશું, કહો મુને કરિરાય.   ૮

ઉત્તર—કવિત.

આગ વધે તો કદાપી, જળથી ઝોડાય નય;
 મુર્યની ગરમી છત થકી દુર થાય છે.
 અંકુશ થકીજ નકી હાથી હૃદમાં રહે છે;
 જેઘ્રીકાથી વશ ખર બળદ કરાય છે.
 છોટા મોટા ઉપચારે સર્વ તણું ઝેર જાય,
 છુત વગગેલું જન સાડું થાય છે સહી;
 સર્વ રોગ તણી દવા દુનીયામાં મળે પણ,
 મુખનું ઝોડાડ સોચી જોતાં તો જડે નહીં.

દોહરો.

મગર મચ્છના મુખથી, મજી લીધે કોઇવાર;
 સાગરને નિજ કરવડે, તરીજ પામે પાર. ૧૧
 ક્રોધે બરિયો નાગ તે, કુમુદ સન પકડાય;
 પણ મુરખના મન તણું, સમાધાન નવ થાય. ૧૨
 રેતીને પીલ્યા થકી, તેલજ પામે સોય.
 મૃગ જળના સરમાં કદી, નીર બરેલું હોય. ૧૩
 સંસાર કેરાં સીંગતે, સાધ્ય મળે કદાય;
 પણ મુરખના મન તણું, સમાધાન નવ થાય. ૧૪

ચોપાયા છંદ.

પરવતમાં ફરનારા પ્રાણી સાથે વસતું સાડું;
 ઈંદ્રભુવનમાં મુરખ સંગે રહેલું તે નહાડું. ૧૫

દેવજી સ્વામી વિરહ.

મનહર છંદ.

દીવ્ય માંહી દીવાકર તેજ હિન દખાયમ,

નજરે નિહાળતાં બળર બંધ થાય છે;
 દિશાઓ પડેલી અને દાન મુખે દોશે જન,
 બાળી જોતાં બારે બયકારક દેખાય છે.
 તારને ટપાલ માંડી મામ સમાચાર જાય.
 તંયારી માંડવી તણીં જોતાંમાં જણાય છે;
 ગાદીવર દેવજી સ્વામીજી સ્વર્ગે સીધાવ્યા,
 સુરમન્દુ તે થકી દેખાય દુઃખ દાય છે. ૧૬
 બોધ રૂપ આપનાર સમતા સુદાવ નાર,
 વૈરાગ વધારનાર ગુણી ગુરૂ આજીયા.
 જ્ઞાન દાનના દાતાર કામના છવતજુ દાર.
 વાળીના આગાર જેણે માહા સુખ માજીયા.
 પરમ કૃપાલુ ખટ કાય નાંવે તાણુ એવા,
 દનીને ઢ્યાણુ આજ ગુરૂ માજીયા;
 અમરચંદ્રકે અમ અધીર સંસામાંથો,
 મૃત્યુમૌકે તજી મહર્ષિકે સુખ માજીયા. ૧૭
 પર ઉપકારો પ્રભુપર ભુગિ સંચર્યાજ,
 પરલોક પંથ ઉર માંડી અંગીકાર્યો છે;
 સત્યવાદી સામ તમે અથ દુર કરનાર,
 આચિંતાનો અવનીયા મોહનો ઉતાર્યો છે.
 દુઃખમય દુનિયાંને દેખી દિલ દુખી થયા,
 દુઃખ કાપવાને પરલોક પંથ ધાર્યો છે;
 સુરમન્દુ કહો સામ સ્વર્ગે સીધાવ્યા થકી.
 સુખનો નિધાન નહો અગ્નિમાં જળ્યો છે. ૧૮
 અરે આજ અમ તણો આશ્રુવ અલોપ થયો,

દુઃખથી દાઝેલા તણે વિસામો વહી ગયો;
 રાંક તણે રખેવાળ ક્રોધોને સુધારનાર,
 કીરતીને કોટવાળ વસુધામાં ના રહ્યો.
 પિયર પંડિત તણે પીયર સીધાવી ગયો,
 વહી ગયો વાવડો તે શુભ સિન્ધુ જે લહ્યો.
 આરે અપરાધો દાળ આતે શુ' ગજળ કર્યો,
 હર્યો સુરઘન્દુ તણા હીતનો હીરો ગ્રહ્યો. ૧૯
 ગુરૂ વિના ગાહતું નથીજ અવની તળમાં,
 ભુતળમાં ભારે એવા ભણકાજ વાગે છે.
 સદ્ભોધ શુણી અને દરસ દેખુંજ ક્યારે;
 લક્ષીત વખાણ વાણી માંહી ચીત લાગે છે.
 ઉંઘથી અલગ રહી ચિત્તને ચોર્યા કરેજ,
 ઉપની વેદની સ્વામિ વિરહતો જાગે છે;
 સુરઘન્દુ કહે સ્વામ સ્વરંગે સીધાવ્યા થકી;
 ભુતળનાં શુભ બધાં દુર હવે ભાગે છે. ૨૦
 સુમતિનો સાગર આખુર આજ ઉલેચાણો;
 ત્યાગને વૈરાગ તણું ત્રાજવુંજ તુટીયું,
 પંડીતોના પ્રેમતણી પેઢીજ લુંટાઇ ગઈ;
 પુરૂ પાડનાર સંર પાળ થકી પુટીયું,
 વિદ્યાનો વિજ્ઞાસી અને કિરતાના કોટ ગયો
 આખુર કુળેર તણું ધન ધામ લુંટીયું,
 મોહ તણ મહી તણે સ્વામીજી સીધાવ્યા તેણે;
 સુરઘન્દુ અથીર વારથી મન ઉઠીયું, ૨૧
 વિરહની વેદના તે ઉરમાં સમાતી નથી,
 કીયાં જઈ કીજ્યેને કોણ દુઃખ કાપસે,

તાપથી તપેલા તણે આરામ ઉપડી ગયો;
 કીહાં જમ વશું કોણ આરામજ આપશે.
 અમૃતનું પાત્ર આજ ઓચિંતું ઉપડી ગયું,
 ફડી વાણી સુણી કોણ સારી છાપ છાપસે;
 સુરમન્દુ કહે સવામી સ્વરગ સીધાવ્યા થકી,
 અધારાને ધોરા કરી કોણ થીર થાપશે. ૨૨
 દિશાઓ પડેલી તેથી એમતો વિચાર્યું મન,
 આજ કોઇ મારા ભાગ્યશાળી શીર ભાર છે,
 માંઠ ખખર મળેજ એવું જ્યારે જણાયજ,
 એવો જગ જન તણી વાણીનો ઉચાર છે,
 આજ મારા ગુરૂપર ઉતરી અચાનકથી;
 જેથી દીક્ષગીરી તણે સધળે દેખાવ છે,
 માગસરની તેરસ તે રસ લઇ ગઇજ,
 સુરમન્દી સત્ય એતો કલેઝનો ધાવ છે. ૨૩
 પથ્થરથી હોરા કર્યા મુઠને સુઝણ કર્યા,
 સુરખ પંડિત કર્યા નજરે નિહાળીયા;
 અજણને જાણ કર્યા હાર્યમાં લાવીને ધર્યા,
 પાપને પ્રપંચ ઉર થકી દુર ટાળીયા.
 અગ્યાર ન જાણે તેને આચારે જાણીતા કીધા,
 દુવિચારીને લઇને સુવિચાર કીધા છે;
 સુરમન્દુ સત્ય કહે દેખી લેજો દુનીયામાં,
 વાંકા હતા વિદ્યમાં જે આજ તેતો સીધા છે. ૨૪
 વાણીનો મીઠાશ એવી સાંભળીને શાંન્તિ થાય,
 ઉપાધી અળગી રહે દેહાર કીધા થકી;

શાન્તિનાં ભરેલાં એવાં નેલનો દેખાવ જોઇ,
 નજર કરેજ તહાં કલેજી ઠરે નહી.
 ધનસાર સમ જેનું શરિર ભભકદાર,
 બાળે તપસ્યાનું તેજ નજર રહે ટકી;
 ટોળાના નાયક તારી કેરલી બસીહારીજ,
 સ્વપનામાં જોત એક કહી ન જોલ્યા બકી. ૨૫
 દૃશુમને' સર અને સરખા ગણ્યાજ જેને,
 વેર કે વિરોધ કોઇ પર નહી આણતા;
 બાળ બ્રહ્મચારી ગુરુ જોલ્યાજ ખાંડાની ધાર,
 જ્ઞાન અમીરસ થકી મોજ રોજ માંજતા.
 મદનો અંકુર જેના અંતરમાં નહી કહી,
 માન અપમાન અને અરામર જાણતા;
 જ્ઞાન તણી ખુબા જોઇ ખીલતા અંતર માંહી,
 વાહ વાહ કહી સુરધન્ડુ અં વખાણતા. ૨૬
 પુજ કહેવાયા તથા પાપના પુજથી દુર,
 દિરથી રહ્યાજ મન ધારીને વિચારીને;
 સરદાર થયા તથા પાંચ સરદાર કહી,
 નડયા નહી રાખ્યાતે સમારીને'જ મારીને.
 સાધના ટોળામાં સાધ્ય રાખીને' મુખી થયાજ,
 સાધન કીધુજ સદ ગુણ ધારા ધારીને;
 વાણી ધણી મીઠી પણ વાનો વીસવાસ નહી,
 સદૈવ ઉચર્યા સદાચારથી ઉચારીને. ૨૭
 ગુરુજીના માઠી ખખરના મળ્યા તાર જ્યારે,
 ગામ ગામ ઠામ ઠામ લોક દીલગીરીમાં;
 અંબાર પાળીને' દાન અધીક કરવા લાગ્યા,

જાળેલો નહીજ એવા શોકની થઇ શીમા;
 જુનાગઢ પેરાવળ પોરને ધોરાજી માંહી,
 માંગરોડ રાજકોટ અમરેલી જાણીયે;
 ગામ ગામ ઠામ ઠામ શોકનો સીમાડો થયો,
 દા ઉધરાવી નામ રાખો કહો વાણીયે. ૨૮
 સૌરઠા.

નર નારીનાં વૃંદ, આકૃદન કરતા અતિ,
 તેહ સમય વર્ણન, કહિ શકે કોણ વર્ણવી; ૨૯
 પંગુલ કેરા પાવ, દગ દિન કેરા નેનને;
 હુખીયાના સુખદાવ, નિયાં ગયા ગુરજ તમે. ૪૦
 પાર પુરણ ધરી પ્રેમ, સીખામણ દેતા તમે;
 તે વિસરશે કેમ, મધુરી વાણી મુખની. ૩૧
 હે ગુણી ગુરરાજરે, તજી અમને આટ્યા તમે;
 સુધાગળ સહુકાજ, ક્યારે મળશે તે કહો. ૩૨
 દિલગીરીનું દુઃખ, દયાળુ દિલમાં ધરે;
 દુઃખમાં દેવા સુખ, એક વખત આવી મળો ૩૩
 રવપતા સમ સંસાર, વાર વાર કેતા ગુર;
 તે અનુભવ આકાર, નજર થકી નીહાળીયો ૩૪
 લોહ અમક સમ પ્રીત, લગનો લાગી તુમ થકી;
 વાન બના વિપરોત, કેમ કસેશું સહનતા. ૩૫
 નિર્દય કાલ કબાય, જગમાં જન વાણી વટે;
 ખલમાં દીવે છોડાય, કલપવૃક્ષની^૧ છાંયને. ૩૬
 દોહરા.

કરતા દરશન કોઠથી, મનમાં ધરોને ભાવ;

તે તનુમાં લાગી અગન, કેવો બન્યો બનાવ. ૩૭
 જાણકારા વાણી તણા, વાગે છે ગુરુ દેવ. ૩૮
 એક વખત દરશન દિયો, કરૂં તમારી શેવ. ૩૯

સોરઠા

સ્નેહી સજન લોક તે, વખતે મુરછીત થયા;
 વાલ્યો અતિસે શોક, અંતરમાં જેથી અતિ. ૩૯
 જડવત દીપી દેહ, હંશ વિના જેવી બને;
 દીધો ગુરુએ છેહ, શોક સપળે વ્યાપી રહ્યા. ૪૦
 દ્રઢ તદાયના જન, સમજાવે આવી તદા;
 એ ગુરુને ધન્ય, સુધારયું તેણે સરવ. ૪૧
 સાધુજી તે વાર, ધીરજ દેવા લાગીયા;
 અવનીમાં અવતાર, ધારિને મરવું ખરૂં. ૪૨
 કોણ રૂંકને રાય, છવપતિ મથવાડીને;
 આ અવનીનો માંય, જનમ્યુ તે જાશે ખરૂં. ૪૩
 પરિતાપથી કોય, દેહારતો નહીં દેખશો;
 આ અવનીમાં જોય, જનમ્યુ તે જાશે ખરૂં. ૪૪
 બુઝો વિચારી જન, નાશવંત આ જગત છે;
 કેમ મુઝાવું મન, જનમ્યુ તે જાશે ખરૂં. ૪૫
 નિયંકર સમ કોઈ, વડા નહીં આ વિશ્વમાં;
 આલ્યા તે તો જોય, જનમ્યુ તે જાશે ખરૂં. ૪૬
 દોહરા.
 માટે મન વિચારીને, જ્ઞાન દ્રષ્ટિથી જોય;
 મૃત્યુ લોક કહેવાય છે, તેથી રહે ન કોય. ૪૭
 મદારીની ગાજી સમો, વરજીવીયો સંસાર;
 સ્તવ ઉપાણો એહ છે, સુજીવ્યો સહુ નરનાર. ૪૮

ચળકે માતી ઓશનાં, દ્રષ્ટિથી દેખાય;
 નાશવંત છે તેમ આ ખસક ખેલ ગણા. ૪૬
 ચમકારો ચપળા તણે, એણે આ જગ છેજ;
 માટે મન વિચારીને, મોહ તણું તું દેજ. ૫૦
 સંધ્યાએ જે કુસીયાં, પ્રેક્ષા દેર માય;
 એમજ આ અવની વિશે, જનમ્યું તે તો જાય. ૫૧
 કેને કેને રોધએ, કેના કરીએ શોક;
 જ્ઞાની જન સમજી સહે, રૂપે અજ્ઞાની લોક. ૫૨
 રોપે કુટે દેખીયે, તો કરવું તે કામ;
 તમે તમે અજ્ઞાનતા, કીધું ઠામોઠામ. ૫૩
 વાદળની છાયા સમૃં, સુખ સંસારી જાણ;
 માટે સમજી જીવડા, મુકો ખેંચા તાણ. ૫૩
 જ્યાં સુધી જેવું લખ્યું, આયુષ્યનું પરમાણ;
 વધે ઘટે નહિં એક પળ, એતો જીવ તું જાણ. ૫૪
 સાગરમાં હીરો ગમે, વિચરતાં જળવાટ;
 પાછો તે નવ પામીયે, અનિ કરિએ ઉચાટ. ૫૫
 જાયા તે સરવે ગયા, આ અવનીમાં એમ;
 એમાં કોયે નવ રહ્યું, સદા કુશળને ક્ષેમ. ૫૬
 ધ્યાસ લગી સગાઇ છે, ગયા પછી શું હોય;
 જનમે તેને મરણ છે, એતો નિશ્ચય જોય. ૫૭
 દોહરો.

પ્રશ્ન-મુણે કવિજન રતેહથી, મન થાયે છે ખેડ;
 મુન્યકાર સમજે થયું, તેહ બતાવેો ભેડ. ૫૮
 ઉત્તર—નૃત્ય કરે સુર નારીયો, ગાન કરે ગંધર્વ;
 અવલોકીને એ સહુ, હર્ષ થકી સુર સંવ. ૫૯

આવે વૈમાનો અતિ, સુરપતિ કેરી પાસ;
કાંચન સમ સુરપુરમાં, થાય અતિ હુજાસ. ૬૦
સોરઠો.

દોશા યદ્ય સુનકાર, પવન અટક્યો આસનો;
સમજ્યા તેનો સાન, વિપરિત બનવાનું ત્રિશુધ ૬૧
શુન્ય થયું આકાશ, દેખાવ વિપરિત હોતે;
દિન દીડો ઉદાશ, અંથી જાણ્યું અટક્યો. ૬૨
દોહરો.

દેહ હમન કીધું અતિ, મન થીર કરી, માહારાજ;
રખે લીધે તેથી કરી, મંદ્રાપૂરિતું રાજ. ૬૩
સોરઠો.

ઇંદ્ર તણે મન એમ, ડર લાગેલો દીલમાં;
ગાદી લેશે તેમ, જાણી અનુચર મોકલ્યો. ૬૪
દોહરો.

પવન વિના પહોંચે નહીં, ખમરદીધે નહીં અન્ય;
વાત ગયો વેગે કરી, તેથી બનીયું શુન્ય. ૬૫
એહ વડી વિશુધપાત, જાણીને નિજ જાત;
અનુચર એ બોલાવીયો, વિગતે કરીને વાત. ૬૬
ખમર દેવા સૂરનાથને, વાત ગયો નીજ જાત;
તેથી દિશ જાંબી થઈ, ભાંગે મનની જાંત. ૬૭

મનહર છંદ

સ્નેહ તણે નિશાકર જવા થકી સાકરથી,
તનમાં શાન્તિ અંધાને એ થકી ચતી નથી;
ના કરતા ઉચાર એ હુઃખ તણા દેખાવેનો,

દયાના રતનાકર દુઃખમાં કુખી મતિ.
 પ્રિતો તણા પાન પડે પાઘ પાઘ પુટ્ટ કંથા,
 દયાળુ કૃપા હવે તમારા વિના થાય ના;
 ઘટની બીતર ધાવ ગુરૂને વિઠોહો થયો,
 વાલીડા વિલેગ દીન અમ તણા જાય ના. ૬૬
 મોહકારી માયા એવો ઉતારી ઉતરે નહી,
 કારીગરી કીચિ રૂડી જ્ઞાનનિ ગાથા તણી;
 સારી સારી લાગે લતે વિસારી ન વિસરેજ,
 છળ ભેદ કેવી એવી હુરકતો નેં હણી.
 પવિત્ર પ્રીતી તમારી દાળજે કોરાઈ રહી;
 હિત માંહી વિપરીત રીતતો રહો જણી;
 ગુરૂજના વિરહથી અધિર અન્યાજ અમે,
 ધીરજનું નીર કોણ આપે દુઃખનેં જણી ૭૦
 પાટપર ખીરાણનેં જોધ જ્યારે આપતાજ,
 પ્રહીલત થઇ મન રંજન થઇ જતા;
 આજ એજ પાટ જોધ ઉદાશી અપાર આવે,
 મન નવ માને ગુરૂ તમારો વિલેગ થતા.
 દેશને વિદેશ તણા કાગળો વિનતિ તણા,
 વંચાવી નાકાર કહી ઉર ખુશી પામતા;
 એજ કાગળો આ કાળે વાંચતાં વિરહ જાગે,
 સુગંધુ ક્યામિ મારા સ્વરગે સિધાયતા. ૭૧
 જાત જાત તણી રીતિ જણસો ન જન કોઈ,
 કુળમાં જનમ્યો કુળવાન ન ગણાય છે;
 નથી ઉંચ કરે પદ્મ નીચનેં કપોળે શૃંગ,
 લક્ષણથી ઉંચ નીચ એમ જોળખાય છે.

સર્વોપરી સાધે થયા પુરણ પ્રમાણીકથી,
માહા યોગી રાજ બજી ગુંજી તે ગણાણા છે;
નીરમળ આતમાને રાખી નીરમળ થયા,
લુવાણા હતાને કથે દોષથી લુવાણા છે. ૭૨
ધનાક્ષરી છંદ.

રાખતા વિવેક ટેક ધારી ઉર ધારણાને,
વિહારમાં અહારમાં સંહારમાં પ્રહારમાં;
વખાણ વાંચે ને બોધે દેતા બહુ પ્રેમ ધરી,
સવારમાં તેવારમાં ઉચરે નર નારમાં;
ઉદાશ કહેતું મન સદૈવ એવું સુણીને,
વિકારમાં ધીકારમાં નકારમાં પ્રકારમાં;
મુરઘન્દુ સદૈવ કહેતા મન કોડ ધરી,
રહેતું સદાચારમાં આચારમાં વિચારમાં. ૭૩
મનહરે છંદ.

માન મળ્યું પણ અપમાન કેતું નવ કર્યું,
પાતર રાખતા અને સુખાતર કેવાયા;
ચાવટો પેરના પણ ચાવટો કરના નહી,
લોચ કરતાજ પણ આલોચમાં ગયા ના;
ગુસ્સો રાખે ખરા અને ગુસ્સો દીતમાંજ નહી,
વિહાર કરેજ પણ સંહારમાં બચ ના;
દેદાર કરાવતાને દાર થકી દુર રહે,
મુરઘન્દુ થીર મન અધીરજ થાય ના. ૭૪
પ્રસ્ન દોહર.

સાગર સમ ગુરુ કહા, તેતો કેમ ગણાય;
રાત્રિ ચક્રિ સાગર થકી, પ્રગટ્યાં છે કહેવાય. ૭૫

ઉત્તર મનહર છંદ.

ઉદર સાગર સમ જાણ્યું મેંતો જાણપણે,
 રતન ચક્રિ દેખો તે માંહિ સમાજાં છે;
 વિગત કહુ છું વિરા ધારીને સુધારી લેજો,
 કવિ તણા કાળજમાં લખથી લખાણાં છે;
 રતનની વાત કાંઈ કહેવી કઠણ નથી,
 ચતુરાઈ ભાળી મારા ચિતમાં ચણાયાં છે;
 સુરમન્દુ સાચ કહે શાંભળો સજન તમે,
 વાણીડા રતન ગુરુ જનમાં ગણાયાં છે. ૭૫
 અમૃતના^૧ જેવી જેવી વાણીની મીઠાસ ભાળો,
 દામાદિક રોગ જાય ધન્યવતરી^૨ જાણીયે;
 હરિ^૩ સમ શાંત જેનો સ્વભાવ હમેશ ભાળ્યો,
 સુર્ય^૪ સમ દિવોત કરવા કહે વાણીયે.
 દીપે સંઘ માંહે તેતો કૈસ્તભ^૫ મણી સમાન,
 ગંધ હુસ્તી^૬ સમ તેને ગાજના પ્રમાણિયે;
 મનરૂપી ઘોડો^૭ એવો વશ કર્યો વિવેકથી,
 ઈંદ્રજિત તણો શંખ^૮ બળવ્યો વખાણિયે. ૭૬
 સુરાથા^૯ અધિક કેફ મદ તણો કિતાર્યોજ,
 કામધેનુ^{૧૦} સમ મુત્ર દોહન કિધું સદા;
 કલ્પવૃક્ષ^{૧૧} સમ સહુ જનને સંતોસ આપે,
 કપટ કંકાસ વિષ^{૧૨} દુર થાય છે તદા.
 રીજને સંતોસ રૂપી રંભા^{૧૩} રહી વાશ કરી,
 રંભા^{૧૪} સમ નીરખીને કદી લપટાયાના;
 સુરમન્દુ સાચું કહે શાંભળો સજન તમે,
 એનાં ચાહ રતન છે ગુરુ દેવ રાયાના. ૭૭

પ્રસ્ન દોહરો.

કદપ વૃક્ષ ગુરુને કહ્યા, ઉપમાથી કવિરાજ,
સુર તરુના ગુંબ તે, કહિ બતાવો આજ. ૭૬

ઉત્તર મનહર છંદ

શાન્તિ ગુણ રૂપ જેને દ્રઢ મુળ જલાવોયાં,
કિરિતિની શાખા દશે દિશામાં ફેલાય છે;
વચન મિદાસ કપી પદ જેનાં શકોમળ;
જ્ઞાનનાં કુશુભ તે સદાય સુખદાય છે,
સુક્રિતનાં ફળ તેમાં લટકે લલિત રૂડાં;
શિલ્પને સંતોષ રૂપી છાયાતો છવાય છે,
સુરધન્દુ સંજમના બગીચામાં સુરતર;
દેવ ગુરુ પાંચમા આરામાં એ સદાય છે. ૭૭

પ્રશ્ન દોહરો

અમી સમી ઉપમા કહી, હીવાવ્યા ગુરુદેવ;
અમૃતના ગુણ આજ તે, કહો મુજ તતખેખેવ ૮૦

મનહર છંદ

સમુદ્રમાં સમાયુ તે અમૃત જાણે છે સહુ;
અદ્ર તણા મુખમાં કહે છે ધણા જન તે,
માનનીના મુખમાં કહે છે કેક કવિજન,
અહિના મુખમાં મણિ પાસ માને મન તે;
સ્વર્ગમાં સુરપાસ અમૃત રહ્યું છે અંમ,
શાસ્ત્રકાર કહિ ગયા વાત તેહ લાંબીએ;
એમાં ગુરુજન પાસ અમૃત આવ્યું નહિંજ,
તમે ગુરુ પાસ કીધું તેહ વાત હીંચે. ૮૧

ઉત્તર મનહર છંદ

અરે પ્રસ્નકાર તુને વાતનો ઉતર આપું,
 એ બધામાં અમી લઈ મુકયું આટળે છે;
 ઉદ્ધિ તે ખારો અને અંધ તે કલંકી છેજ,
 માનનીના મુખમાં તો કેમ મરે છે.
 અહિ પાસે હોય તો ગરલ કેમ વાસ કરે,
 દેવ પાસ હોયતો ધાનક કેમ તજે છે.
 વિરા બીજે વાસ નથી વસે ગુરુ દેવ કહે;
 હામદિક જાય એમ તેથી જન ભજે છે. ૮૨

દોહરી

અન્ય મતમાં કેવો કલેઃ, સાધુનો અચાર;
 વેદ વખાણે જેહને, તે કહું છું આચાર. ૮૩

મનહર છંદ.

સુખ અને દુઃખ બને સમાન સમજે જેહ,
 માન અપમાન બેય ખરાગર જાણે છે;
 કોય સમે કોય જન અંદન ચઢાવી જાય.
 કોય આગ લગાવે તો રોશ નવ આણે છે,
 સરને સુખન બને સમાન સમજી રહે,
 કોય બેઠો રોશ નાણે મોજ બેઠા માણે છે;
 સુરધન્દુ સમજો એ સાધુ પજા કેરી વાત,
 એવા વૈરાગી પશુને વેદનો વખાણે છે. ૮૪

પ્રસ્ન દોહરી.

ચાગીતે રાજા કહ્યો, થયો મુને સદેહ;
 રાજ કહિ તમને સહુ, કહિયેં મતજબ તેહ. ૮૫

ઉત્તર મનહર છંદ.

તમે રાજ્ય પક્ષા થકી માન પામ્યા મુલકમાં,
અમે ગુરુ જ્ઞાન વડે વડામજ પામિયા;
તમે સંપત્તી થકીજ સધળે પ્રખ્યાત થયા,
કવિયે કીરતી વડે અમને પમાડિયા.

તમે અલંકાર થકી દીપોછો અવનીપતિ,
શીલને સંતોસ થકી સોભા તો અમારી છે;
તમે અરિ છત કરી મોટાઇને પાગિયા તો,
કામ ક્રોધ વશ કરી વડામજ અમારી છે. ૮૬

તમે નિજ સમૃદ્ધિના ઇશ્વર મનાઓ રાજ,
અમે સધ ભાવ વાણી કેરાજ અધિપતી;
હીમતને બળ વડે મુરવીર રાજ તમે,
દેહ દમનમાં મુરવીરતાની છે ગતી.
ધનની આશાયે તુને શેવતા અનેક જન,
અધ દાળવાને માટે શેવતા શ્રાતા અતિ;
દાન વડે સમર્થ જગમાં ગણાઓ રાજ,
જ્ઞાન દેવામાં છે અમારી સંદા મનિ. ૮૭

પ્રસ્ન દોહરો.

કદો કવિ જન જગતમાં, શોભે ભુવણ સાર;
હેમ હીરા કે વસ્ત્રના, ઉત્તમ સુ સજ્જાર. ૮૮

ઉત્તર મનહર છંદ.

બેરખાને બાળુઅંધ વેઠ તથા વીંટીયો છે,
હેમના ધરેણાં અને હીરા તણા હાર છે;
મણિને માણેક મોતી જડિત કુપણ કરે,
દુનિયામાં શોખીન પ્રજાજ નર નાર છે.

ઓઢવાના પેરવાનાં ચીર અને ચાતુનીથ,
 ઉજળા પોશાક પેરનારતો અપાર છે;
 સુરમ્બન્દુ સાચું કહે ઉત્તમ જુવણ એક,
 મધુની મુખની વાણી શરસ શૃંગાર છે. ૮૬
 દોહરો.

આવનીમાં જુવણ અવર, વધ ધડ થાય જરૂર;
 વાણીનું જુવણ બહુ, સદા રહે સનુર. ૯૦
 મનહર છંદ.

અસંકાર અન્ય ધનુ જગતમાં જોયા પણ,
 હરેત ચક્ર છે એમ જરૂરજ જોણીયે;
 ઝાંખા થાય તાજ થાય ફેરફારમાં જગાય.
 કિંમતમાં તફાવત પેખીને પ્રમાણિયે;
 જ્યારે જ્યારે વારો ત્યારે ગાવને દોપાવે છેજ.
 વાવરવા વખતેજ મોજ રૂડી માણિયે;
 જોખમના બરેલા તે મુર મ્બન્દુ અસં-નાર;
 વાણીનું ધરેણું રૂડું વિશ્વમાં વખાણીએ. ૯૧
 રૂચિકર દંધી પણ ખાધું છે ધણીક વાર;
 પપનો નિડાસ તે તો મનમાની જાણી છે.
 શેત્રીની સ્વાદ એતો જોયો છે અનંતિવાર;
 કેળાં અને દ્રાક્ષ એતો સ્વાદ ગુણ ખાણી છે.
 સાકરને ખાંડ તણી ખુણી મેંતો ખાધ જાણી,
 મેંવોને મીઠાઈ ખાધ ખાધને વખાણી છે,
 સુર મ્બન્દુ સત્ય કહે નિરસ નકી અવર;
 સરસ અધિક ગુરુ દેવ તણી વાણી છે.
 શબ્દ ધટમાળ જેમાં અરથ અધિક રહે;

એવી વાણી જાણીને પ્રમાણીને વખાણી છે.

ભોહિત કરે છે મન ગાન તાન ગુણ થકી;

જગત જનોને પ્યારી અંતરે જણાણી છે.

અવરના અંતરમાં અધિક આભાસ કરે,

ધોરી લીધે ચિત એવી ચિતમાં ચણાણી છે.

સુરધન્દુ સાથ કહે નિરસ નકી અવર;

સરસ અધિક ગુરુ દેવ તણી વાણી છે. ૯૩

છવને બંધન કરે એવી છે અવર વાણી,

ભોહિત થવાને જેહ મુળથી મંડાણી છે.

ખરેખરી ખુબી જેમાં ખચીત ખરી છે રીત;

એવી પ્યાની વાણી ગુરુ દેવની વખાણી છે.

વાશ જેમાં કરે નહી કામ ફોંધાદોક કદી;

અમને અનિતિ જેહ સુણતા હણાણી છે,

સુરધન્દુ સાથ કહે નિરસ નકી અવર;

સરસ અધિક ગુરુ દેવ તણી વાણી છે. ૯૪

પાખાંડી પુજાય અંત પાપથી ભરાય પિંડ;

અધમાં દિતારે એવી વાણી એની જાણી છે,

લેશ નવ ભંસ એના ઉરમાં આ દેશ હોય;

કરમ બંધનકર કર એની વાણી છે,

પરવન પરનાર હરવામાં હુરિયાર;

હમેસ હરામમાંજ નજર હુરાણી છે.

સુરધન્દુ સાથ કહે નિરસ નકી અવર;

સરસ રસીક ગુરુ દેવ તણી વાણી છે. ૯૫

જેના અંગે અંગમાંહી અનુકંપા અતિ રહી;

મનમથ જેણે મન થકી તકી માર્યો છે,

વ્રતધારિ વિધિમાંદી કરે છે ફિકર તણ;
 માંધ કીધો વશ તેતો કેશરી સંહાર્યો છે,
 ત્યાગને વૈરાગ્ય તણા ઘડી ઘડી ઘડે ધાર.
 પાપ પીસવાની જેતા ઘટ માંદી ખાણી છે,
 સુરમન્દુ સત્ય કહે નિરસ નકી અવર;
 સરસુ રસીક ગુર દેવ તણી વાણી છે. ૯૬
 ત્રસ્તા દોહરો.

માઢે વળી કરચણી, શીરપર ધોળા કેશ;
 આંગ અધાં ઢાસાં થયાં, તૃણા પાળેવેશ. ૯૭
 મનાહર છંદ.

વિવચના ભોગ તણી આશા દુર થઈ ગઈ,
 લોક તણા સતકાર અંધ થતો જાય છે;
 દેડીના સ્વર્ગ ગયા જનમાં જનૈયા હતા,
 ધીરે ધીરે જેટ્ટીકાને આધારે ચલાય છે.
 નયનનું તેજ ગયું દેહ દુરગત થયો,
 દાહિલા દીવશ એવા અગિ દુઃખ દાય છે;
 સુરમન્દુ સત્ય કહે મોતથી ખીચે છે તોય,
 હાય હાય એથી અચરજ તો જણાય છે. ૯૮
 બીબીને લાવેલું ખાય નીરસ નકી જણાય,
 દીવસમાં એકવાર મહેનતથી મળે છે;
 સેજ્યા કામે સાથરેને આકર પોતાના દેહ,
 ઓઢવાને છૂટું કંથા માંદી વિન ચળે છે.
 દારે આવતાંજ લોક માર અંધ કરી દે છે;
 વદને વદંતી રામા ક્યારે પીટ્યો રળે છે,
 સુરમન્દુ કહે એવું સંકટ સહન થતાં,

હાય હાય તેનું ચિત વિષયમાં ભળે છે. ૯૯

નિરભય વિષે મનહર છંદ.

ભોગમાં રોગનો ભય રચી પચી રહ્યો છેજ,

મોટાઇને પડવાનો ભયતો જરૂર છે;

રમાને રાયથી ભય માને દીનતાનો ડર,

સમજીને આરિ તણા ભય એમ ઉર છે.

રાગાને રૂપનો ભય શાસ્ત્રે વાદ વિવાદનો,

દેહ કાળ કેરો ભય ગુણે ખગ કુર છે;

મુરઘન્દુ દુનિયામાં ભય વાળુ ભાષે બહું,

એક વધરાગ ભય વિના ભરપુર છે. ૧૦૦

તપ્પણ રૂપી નહિને કોણુ પાર પામે છે.

મનોરથ જળવાળી તરનાના તરંગ દુઃખ,

સ્નેહ રૂપી આહ તેમાં માહા કષ્ટ કારી છે;

તકેને વિતર્ક તણાં વિહંગો ખીરાજે તટે,

ધીરજના રૂપને એ નાશ કરનારી છે.

મોહ રૂપી વમળથી તરણું કઠણ તેમાં;

ચિંતા રૂપી તટવાળી ઉંડા ગતિ ધારી છે.

મુગ્ધ મનવાળા યોગી તે નહીને પાર પામ્યા,

મુરઘન્દુ એવા મુગ્ધ તણી બંધિહારી છે, ૧૦૧

મનહરછંદ

ભાષણ કે કાવ્ય કાંઈ લઈ જતો જ્યારે જ્યારે,

ભરી સભા માંડી સવાળી નચક બેસારતા,

સાંભળીને સાર તેનો અરથ ઉચાર કરે;

અરથ અનરથને આંધક વિચારતા,

છોટાપુર માંડી વરી અભ્યાસ કરે છે હીક,

વારે વારે વાણી એમ મુખથી કિયારતા;
મુરપુર મન્યે સ્વામિ રાખજો નજીક જગ્યા;
સુરધન્દુ રોવડને રખેજ વિસારતા. ૧૦૨

અલંકાર અર્થવાળી રસીક રૂપાળી બાળી,
વાહ વાહ કહી કોણ તે હવે વખાણુસે;
સમજીને સાર તેનો સરમ સમાસ કરે,
જવાહીર જુગતી જરૂર કોણ જાણુસે.
ભીસભા માંહી પ્રસ્ન પુછી રૂડા સાવ લેના,
એજ સદા સદા એવી મોજ કીયાં માણુસે;
સુરધન્દુ સ્વામી મારા સ્વરગ સોનાવ્યા થકી,
નજીક બેસાની કોણ હેત હેર આણુસે. ૧૦૩

સંવત અઠાર અને ચૌદાસીમાં જન્મ લેનો,
નવાણુંમાં નાનો વયે દિક્ષા અંગીકારી છે;
પંચવન વરસ તેને સંજમ દુકર પાડ્યો,
બાળ બ્રહ્મચારીપણે, સરસ સ્ત્રીકારી છે;
સિતેર વરસ પુર, આયુષ્ય ભોગવ્યું તેણે,
પાંચમા આરામાં વળી, પામ્યા સરદારી છે;
સંવાડાના મુખી થયા, પ્રજા તરીકે પુજાયા,
સુરધન્દુ એવા ગુરૂ તબી, બલિહારી છે. ૧૦૪

કવિત. જાતિ સ્વભાવલંકાર.

મેઘ વરસવા થકી, વેણી લપટાણી રખ,
નભમાંથી ગયેલ છે, ધનુષ દેખાયું છે;
હુઠના દેખાવ થયો, ફેડકાં ડરાવા સાગ્યાં,
માઘની ધડા વડે, આકાશ છવાયું છે;
ધારને બપોવા તણા, અવાજ સુણાયા અતિ,

વીજળી વેગથી દોડા દોડ કરી ભાગે છે;
સુરધન્દુ જગતના જનને આનંદ વાધ્યો,
મુને ગુરુદેવ વિના ઉજડ એ લાગે છે. ૧૦૬

કવિત સમરૂપકાલંકાર.

રંગવાળાં વાદળાંને, ફોટ પાડલુન જોયાં,
આકાશનું ધનુષ્ય તે, દ્વન્દ્વરૂપ બાણીએ.
મોરને બપૈયારૂપી, બીગલને વાંસળી છે;
મેઘ ગર્જના તે, પડમ ઉપર આણીયે.
વળારૂપ બધુકને, વિજળીની આગ્ય ઉઠી;
તમરાંને દાદુરની, કવાઈત વખાણીએ.
જગતના જનને તો, સરવ સુરસ લાગે;
વિકટ વિરહી તણા, મનમાં પ્રમાણીયે. ૧૦૬

દોહરા.

વર્ષારતુમાં બધાં; ગયાં ફરી દેખાય;
પણ ગુરુજી દુનિયાં વિશે, જોતાં નવિ જણાય. ૧૦૭

મનહર છંદ.

મેઘના વરાને પુર, ધરાયે ધસીને થાણે;
વેદ્યો હર્ષ પામી અને સૃક્ષપર ચડે છે.
બપૈયા હરખ્યા ચિત, દામની ખુશી છે મન;
ધોર ઘટા થકી મેઘ, હરખીને પડે છે.
ડગાવે છે દેડકાં તે, આનંદ પામીને અતિ;
પલ્લકોને પતંગીલા, દોડા દોડ કરે છે.
મિત્રના મેળાપે બધાં, મનમાં મગન થયાં;
સુરધન્દુ ગુરુ વિના, મન મારું ડરે છે. ૧૦૮

છેકલાટાનું પ્રાસાલંકાર કવિત.

ધાટે ધાટે વાટે વાટે, દાદુરના સોર થાય;
 વને વને મારનો, બકોર એમ થાય છે.
 ઘટાથે ઘટાથે દામનીના ચમકાર દીશે;
 દિશાથે દિશાથે, રીંછડાથે દોડી જાય છે.
 ગીરિ ગીરિપર વરસાદની ધારાઓ ઝરે;
 હામ હામ ઉડતા, પતંગીયા દેખાય છે.
 ઝગ્ગુગ્ગુ તમરાંતે, પીપુ પીપુ હરો લવે;
 ઝાં બધાં તો આવ્યાં, પળ ગુરૂ ના જણાય છે. ૧૦૯

માઝાદિપકાલંકાર કવિત

પવનમાં દીપ અને, દીવા પાસેનો પતંગ;
 આગીયાનું તેજ તેમ, આગુતું જતાર તે.
 પથ્થરનો ત્રાપો અને, ટોલર કુશુભ રથ;
 આશ કેરું મુકત એને, જવાને તૈયાર તે.
 પત્રકે કુશુભપર નિર કરું છુંદે દોષ;
 દુલની મુગધ રહે, કેરલી વાર તે.
 સુરઝંદુ કહે તેમ, કાળને આધીન દેહ;
 ભરસો ન કર વીર, એવી છે અસાર તે. ૧૧૦

સમરૂપકાલંકાર કવિત.

શ્વપરપી હેમ તેને, દ્વાયની કુલડીમાં;
 રનેહનો સોહાગ દ્વાર, રંકણ મેલાવાયે.
 સુખરૂપી કોયલાને, તપસ્યા અગન કરી;
 સ્વાસરૂપી ધમે કરી, તેને શળગાવીયે.
 અસત્યનો મેલ જાણી, નેન મગે ગાળ્યો તેને;
 સોનારની કળા તણું, જ્ઞાન એમ લાવીયે.

ગુરના વિલેગ થકી, અંગીઠી લાગી છે એમ;
સુરઘન્ડુ સ્વામી વિના, સમય સુહાવીયે. ૧૧૧

લાવિકાલંકાર કવિત.

આપને જોવાને નેન, ચાહુંછે અમારાં ગુર;
માટે અમે કે દી હવે, દરસન પામીયે.
પણ જાય જુગ સમ, ક્ષણ સુખ પડે નહી;
વિલેગના દુઃખથી, શુ' વનમાં વિરામીયે.
એક સ્નેહને લીધે, અનેક દુઃખ મનમાં છે;
ધારી ધારીને વિશેષ, અંતરે મુંઝાઈયે.
વિયોગનું કષ્ટ માફ, જીવની સાથેજ જશે;
દેહાર કરવા હવે, અમે કીયાં જાઈએ. ૧૧૨

આધિકરણકાલંકાર કવિત.

વિલેગ રૂપીજ વૈઘ, સમીપ આવીને રહ્યા;
વાટી મનોરથરૂપી, ઐશ્વર્યી સોધી કરી.
સુખને ધીરજરૂપી, કાળની સમીપ રાખી;
ખાળી નીશાશારૂપી, પવનથી ફૂંકી કરી.
વિરહ અનંગ થતાં, રૂઢ્ય ન ફાટ્યું તોય;
આતસની શીશી સમ, કઠોર થઈ વહે.
અસંખ્યરૂપી યંત્ર થકી, રમ જ્યાં કરે છેજ;
સુરઘન્ડુ સ્નેહરૂપી, સારથી ભરી રહે. ૧૧૩

દ્રષ્ટાન્તાલંકાર કવિત.

અમારું રૂઢ્ય ગુર, અવગુણનું ભરેલું;
આપ દક્ષ દયાળુ તે, દીક્ષમાં ન ધારસો.
જોવા ભગતીમાં સ્વામી, ચુક પડી હોય કદી;

રેમની નજર થકી, સરવ વિસારસો;
 સંકટથી શરીરની, ધીરજતા મટી ગઈ.
 તકશીર માફ કરી, અલગ નિત્યસો;
 વડાનો વિવેક ઊજ, સુરધન્ડુ સાચું કહે;
 દયા દ્રવ્યી થકી, છોટા જનને ઉગારસો. ૧૧૪

વિભાવનાલંકાર. કવિત.

સ્વામીના શરીર તણી, સુંદર દેખાવ છમી;
 અમારા અંતર માંદો, આવીને વશી રહી.
 સમૃતિરૂપી કપૂર, અનળ સળગી ઉઠયો;
 નિરને પવન થકી, તે કદી છુટાય નહી.
 તમ વિના અમારા, દીવસ જતા નથી ગુર;
 અવરનો પાસ વાત, પ્રેમની ન જાય કહી.
 જાણે તેહ જાણેને, અજાણ કદિ માને નહી;
 સુરધન્ડુ મનમાં, સમજીને રેણું સહી. ૧૧૫

લોકોક્તિ અલંકાર કવિત.

આજ સુધી અંતરમાં, અભિલાષા એવી હતી;
 કાગળ પતર અને, દરસ દેખાવથી.
 મળવાની આશા મટી, પત્રનો વેવાર ગયો;
 દુર થયા દરશન, તણા શુભ લાવથી.
 અવળો અન્યાય થયો, હારો હાથ થકી ગયો;
 વફ કર્મ તહાં વાત, કેને જઈ કીજયે;
 આયુષ બળે જીવીને, દીનતો ગુજરવાના;
 સુરધન્ડુ મળે નહી, દુઃખે દીન લીજયે. ૧૧૬

કવિત.

કર્મ જોગે જો કદાપી, હુકમ અમારો હોય;

સ્નેહિતું શહેર એક, બનાવું સરસ તે.
 બજારની વાટ અને, પ્રેમ તણા હાટ માંહી;
 લાજનાં કપાટ ખુલાં, મુકીયે તે વખતે.
 નયનનો સોદા કરી, રીઝ રૂઝી મેળવીયે;
 બસી બસી વાતોના, બાંડાર બરી લીછયે.
 વિયોગને વિદ્યા કરી, સંજોગનો કાંટા લધ;
 હાંસની હવેલીમાં, વિહાર રૂઝો કીછયે. ૧૧૭

ચિત્રાસંકાર કવિત.

સોધરૂપી સમાધી, શરીર માંહે લાગી રહી;
 આંતરમાં ગેબી અજવાળાનો પ્રકાશ છે.
 સારી કે નકારી કાય, કહે તો સહન કરે;
 રેં ન દીન વિલાસની, આશાયે ઉદાસ છે.
 એવી ગતીમાં રહેને, આપ તણી જાણે આપ;
 સરવ જગત થકી, વૃતિ જેનો ન્યારી છે.
 વિદેહીને પ્રેમ તણી, મતિ એક સુરમન્દુ;
 એવા પુરુષના પંથ, તણી બલિહારી છે, ૧૧૮

જાતિ સ્વભાવાસંકાર કવિત.

હુમ અને લોહ અને, સરખાં ગણે સદાય;
 અમૃતને ઝેર એક, રીતે જોહ જાણે છે.
 ફિરતી કૂડાં વચન, એક કરી આને મન;
 જિંચ અને નીચ અને, તુલ્યજ પ્રમાણે છે.
 રાય અને રંક તેમ દીવસને રેન જાણે;
 પ્રેમીને વૈરાગી એવી, વાત ઉર આણે છે.
 સુરમન્દુ સાચું કહે, પ્રગટ પ્રમાણ ગુણે;
 જીવન મુગત તેહ, જગતમાં માણે છે. ૧૧૯

પ્રસ્ન દોહરા.

પ્રગટ પ્રેમનું ઝાડનું, જગમાં જે કહેવાય;
કોણુ ચઢિને ઉતર્યો, કહેા મુને કવિરાય. ૧૨૦

ઉત્તર અધિકરૂપકા લંકાર. કવિત.

હીક માની થડને, વળગી રહ્યા છવ કેક;
શાળા અને પત્ર માંહી, કેકનો બાટકતા.
કોમલો પલાસ અને, મંજરીમાં લાગી રહ્યા;
કોમ કળી તણે રસે, રીઝીને લટકતા.
કોમલે કટુક અને, કોમલને મીઠ મળ્યાં;
જેને જેવા મળ્યાં, તેવાં ફળે તે અટકતા.
સુરમન્દુ પ્રેમના, તરસે ચઢી ઉતર્યો ન;
મનમાં માનીને મોજ, ચાલે છે ચરકતા. ૧૨૧

અન્યોન્યાલંકાર. કવિત.

તમ થકી તેજને, પ્રકાશથી અંધારું લહે;
ઝાડો થકી શીતળતા, તણે ગુણ સહાય છે.
બરફથી ઉજ્જીતાને, આદીના મુખથી અગી;
સર તર થકી વિપ, હેમ લોહ થાય છે.
લોહથી કુંદન અને, હંસથી બને છે કાગ;
કાગથી હંસને મજી, પથર કરાય છે.
પથરથી મજી તેમ, દેવથી દાનવ બને;
અસુરથી સુર, પ્રેમ રોતી એ સદાય છે. ૧૨૨

દ્રષ્ટાન્તાલંકાર. કવિત.

વાતને સુગંધ તેમ, કમલ ને ભૂંગ એમ;
સરોવર તીરે જેમ, હંસ મન લાગે છે.

અંદને ચકોર પેળો, ધન ધોર સાથે મોર;
 ગાયન મધુરતાથી, મૃગ પ્રેમ જાગે છે.
 નીરની સંગાથે જુઓ, મચ્છ તણે પ્રેમ જાગ્યો;
 ધુંગી નાદે મજીવર, વિષ સર્વે ત્યાગે છે.
 અવર ઠેકાણે મન, ઠરે નહીં સુરઘન્ડ;
 આપના દરસ તણી, ચાહુ ઉર માગે છે. ૧૨૩

વિભાવનાસંકાર. કવિત.

મુળ વિના ફળકુચ, લટકી રહ્યાં છે રડાં;
 વૃક્ષ વિના વમુધાગ્ને, છાંયાનો દેખાય છે.
 પાંખ વિના પક્ષિ ઉડે, પાવ વિના ચાલે પશુ;
 પશુછ તુટેલો તીર, દુર ઉડી જાય છે.
 નીર વિના સાગરમાં, વાણનો ચલાવે ઓગ;
 તાર વિના વિજા તણો, સૂર તેમ થાય છે.
 સુરઘન્ડ સાચું કહે, દેખી લેજો દુનિયામાં;
 પ્રેમીને પ્રયાસ વિના, સાધન પમાય છે. ૧૨૪

વિશેષાઅસંકાર. કવિત.

સુરજને ચંદ્ર વિના, આઠે પોર અજવાળું;
 જોગ તથા ભોગ વિના, કળા અલૌકીક છે.
 સુખ અને દુઃખ નથી, ત્રણ લોક થકી ન્યારો;
 વેદને પુરાણ સુત્ર, જે વડે રસીક છે.
 આકાશને આવનીમાં, જોતાં જડતો નથીજ;
 જાણનાર જાણેને, અજાણને તો બીક છે.
 પ્રેમનો અખેડો એવો, અધવચ લાગી રહ્યો;
 સુરઘન્ડ પામ્યા તેને, જાણ્યો હાકા ડીક છે. ૧૨૫

અધિક રૂપકઅલંકાર. કવિત.

આનંદ અધિપતીને, અખંડ સચીવ સભા;
 વિરહના વિદવાન, તે જગો વિરાજતા.
 સાધન રૂપી છે શાહ, સુરતા રૂપી બજાર;
 વિચારના વ્યાપારેથી, ઉદ્યમે તે ગાજતા. .
 આવતાને જતા સ્વાસરૂપી, ત્યાં નોખત વાજે;
 શોભ રૂપી કોટવાળ, કળા કૃમે છાજતા.
 સુરધન્દુ પ્રેમના, નગરમાં નીહારી જોતાં;
 કોણ ગલી જાત્રું નથી, ગમતેથી લાજતા. ૧૨૬
 મનહર છંદ.

કોઇ જન જતાં ગેહ, વાશીજ નીગરી થાય;
 કોઇ જન જતાં નીજ, પાડોશી પીડાય છે.
 કોઇ જન જતાં પુર, પોતાનુંજ યાદ કરે;
 કોઇ જવા થકી, નાત, નીરાશ જણાય છે.
 કોઇ જન જવા થકી, આશ્રિત ઉદાશ રહે;
 પ્રેમને લીધેજ પ્રાણી, અંતરે પિડાય છે.
 કાઠિયાવાડ નેં કચ્છ, કંઠાળમાં જોઇ અતો;
 સ્વામિજી જવાથી બધે, બિદાશી દેખાય છે. ૧૨૭

દ્રષ્ટાન્તાલંકાર. કવિત.

જલધીના છુંદ મારે, બપેયો કરે પોકાર;
 તેમજ અંતર મારું, ગુરૂ નામ અહીં છે.
 ચક્રવા ચક્રવી જેમ, નીશાયે પોકાર કરે;
 તેમજ પુકાર કરી, લક્ષ જીવ સહી છે.
 ભૂમર મધુરતાને હરે, તેમ હૃદયા કરું;
 ચક્રાર ચંદ્રની પેરે, ચિત મારું ચહી છે.

કિયે મગ આવે તેનો, ઉરમાં વિચાર કરું;
દીન રેન ગુરને રટણે, જીવ વહે છે. ૧૨૮

સમરૂપકાલંકાર. કવિત.

રૂઢયા રૂપિ આ પિંજરામાં પડ્યો રહે છે જે;

કેાઇ પ્રકારે તે ઉડવાને, નથી પામતો.

ધીરજતા રૂપ ચોખા, ચુગવાધી જેનું અંગ;

નતું બને છેજ પશ, નથી તે વિરામનો.

લોહી રૂપ નીરને તે, દીન રેન પીધા કરે;

સંકલ્પ વિકલ્પ રૂપી, પાંખને પસારે છે.

જેમ જેમ ગુર તણું, ધ્યાન ચડે ચિત મધ્યે;

મનરૂપી પોપટ તે, એવી ગતી ધારે છે. ૧૨૯

દ્રષ્ટાન્તાલંકાર. કવિત.

વાતને સુગંધ જેમ, કમળને ભુંગ તેમ;

માન સરોવર સાથે, હંશ મન લાગે છે.

ચંદ્રને પેખી ચક્રાર. નજર ટકાવી રાખે;

મેઘ સંગે મોર તણી, પ્રીતી જેમ જાગે છે.

ગાન સાથ કુરંગને, નીર સંગ મચ્છ તેમ;

પુંગી નાદે નાગ જેમ, પ્રેમને લગાવે છે.

તેમ ગુર સંગે જક, લાગી રહી સુરધન્દુ;

વિલેગ અનળ માફ, કલેણું ધગાવે છે. ૧૩૦

લાટાનું પ્રાસાલંકાર કવિત.

આમારાં બે નયનતે, દાશરૂપ બની અને;

તમારા પંથને દીન રેન, હૃદય કરે છે.

વિરહરૂપી અનળે, આવી અને ઘેરી લીધાં;

ધડીયેં ધડીયેં તેડુ થકી, આંસુ ઝરે છે.
 વિજેગથી વારે વારે, બાળ્યા નરે છેજ પાશુ;
 પ્રેમની છાજ્યોથી, ઉમંગામ અને રહે છે.
 સુરમ્બન્દુ દરશન, પામિયેં તો શાન્તિ થાય.
 ગુરુ વિના નેન મારાં, એવો ગતી લહે છે. ૧૩૧

પ્રતિપાઅસંકાર. કવિત.

જેના મુખ માંદી જરી, કલકલત અંક નથી;
 રાદુ નડવામાં તે, સમર્થ નવ જાણીયેં.
 આળા અસંકનું લાવી, અમૃત ભરીને મુકયું;
 જેની કળા જ્યોતિ રીતે, ધરે ન પ્રસાદીયે.
 ચક્રવાક મધુકર, કમળને કેલ દીન;
 લાય કરનાર નથી, જાણના મુઠ્ઠા આશીર્યે.
 ચંદનું ગુમાન એની, આગળેં હિતરી બય;
 સુરમ્બન્દુ એવી ઉપમા, થકી વળાશીયે. ૧૩૨

જરિની પછેડી એાઢાડી તે વિશે.

મનદર છંદ

છરણગઢ નીવાસી, શ્રાવક સુખણ કહ્યું;
 જેનો ગુરુપર પ્રીતિ, ભાવ તે અધિક છે.
 વિવેક કરીને વિત, સુપથે વાવરવાને;
 દાવકો વળત જોઇ, ઠસ્યું મન ઠીક છે.
 ગોવિંદજી ગીરધર, પારેખ આદક એની;
 નિરવાણ મહોછવ, વળતપર આનીયા.
 લોભ કાઢિયાને, દુર કરીને દીપાવવાજ;
 જરકશી જરીની, પછેડી સંગ લાવીયા. ૧૩૩

કારીગરની કરેલી. જરીથી ભરેલી
 બહુ ઘાંટા બુંટા વાળી, જરૂર જણાય છે;
 વેલ્યના વાળેલા વાંક, કશળે કરીને લીધા.
 શુભવાળી ચમકમાં સરસ ગણાય છે.
 ઝગમગ ઝગમગ, તેજનો દેખાય દીશે;
 સુગુણી જનામાં વાત, હામ હામ થાય છે.
 આવી રૂડી માંડવીને, આપાવી છે સુરઘનું;
 ગીરવર ભાથે રૂડી, આપી તે સુહાય છે. ૧૩૪
 દોહરા

આવળું આસે તેહને, સાંભાળે નહિં કાય;
 યાદ કરે આળું જન્મ, ઉત્તરા આઝ્યા તોય; ૧૩૫

કવિત મનહર

અરે છવ બન્યુ જેમ, બનવાનું હતું તેમ,
 તેનો પરિનાય કીધે, ફરી નહિં પામીયે,
 જન્મમાંથી જાય છે તે, મળતું નથીજ કદી;
 એવો છે નિયમ તેથી, મનમાં ચિરામીયે.
 પ્રેમ તણા પાસ તે તો, મહા મોહકારી છેજ,
 તજીને અલગ વૃત્તિ ધર્મમાં લગાવીયે.
 સુરઘનું રવામિની, પાછળ દાન પુન્ય કરો,
 કલપાન્ત કરો નહી, કલેણુ ધગાવીયો; ૧૩૬

ગાયન ૧ હું. માંડવીની રચના

રાગ બનજરો

ભાતી કારીગર એકાંતે રચી, માંડવીની રચના તે; ૨૬

ચારે દિશાએ થોડ બનાવ્યા. માંહિ ઓપીત રંગ થકાવ્યા;
 મન ખેદ તણને ખાંતે, રચી માંડવીની રચના તે. ૧
 સોભે સુખડના થંભ સારા, માંહી કોરણી કાંગરાવાળા;
 કિણું હુમની કાંન્તિ જેવા તે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૨
 ખંડે ખંડે દિવાલ જરીની. તેહ દીપે અધિકી દીની;
 ખરચે ધન ધરીને ખાંતે. રચી માંડવીની રચના તે. ૩
 રૂડી બેઠક માંહી બનાવી, પંચરાવ્યા ગુરૂને લાવી;
 ઉભા રહેવા મળે ન જગાતે, રચિ માંડવીની રચના તે ૪
 કીધા તાક વાળી ફરવાળ, દીપે સુવર્ણ સમ તે તાળ;
 કરે કિરણ રંગ ભર્યા તે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૫
 ચાંદી હુમનાં કુશુમ સારાં, તેતો સોભા અધિક દેનારાં;
 કહિ કોણ સકે સોભા તે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૬
 જોણે વેમાન બ્યોમયિઆબુ, દિપે દેવલોકેથી વસાવ્યુ;
 એવી રચના જોતાં જણા તે, રચી માંડવીની રચના તે. ૭
 ચાટ્યા ઉચકી મધ્ય બજારે, દિપે દિવાકર સમ ત્યારે;
 ધણાં વાછાંચ લેમ સંધાતે, રચા માંડવીની રચના તે. ૮
 પડે પડમના પડછંદા, વહે શ્રાવક જેજે નંદા;
 ધેધે ધેકર નગારાં થાતે, રચી માંડવીની રચના તે. ૯;
 સંગ પોલીસ કેરી થોડી, બની સોભા અધિક અલોકી
 હુંટે અમીરમ વૃંદ આતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૦
 રાંત ચપળાની જેમ ફરતા, ખુસી તેગે બધા વિચરતા;
 આવ્યા હુકમથી સરખાતે, રચી માંડવીની રચના તે. ૧૧
 ઉડે અખીસ ગુલાસ અપાર, બહુ રંગીત કીધી બજાર;
 સાજવાળા હિંડે સંધાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૨
 થોડ થકી જીવો-ફરવાજે, કોળાહળ થકી પુર ગાજે;

એવી ભીડ જનોની ભરાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૩
 મેડો ગોખ અને આટારી, મળ્યા માનવીનાં જુથ ભારી;
 ધરી ઉમંગ એમ સંધાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૪
 વ્યઢે મેષ ધરાજ સમીપે, તેમ જુથ ઉપરથી દીપે;
 અત્રંકાર તણી વીજ થાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૫
 ધન ધન તણા ત્યાં થાયે, જોતાં દ્રવ્યી થકીજ જણાયે;
 પૈસા રૂપ પતંગ દેખાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૬
 માર ખપેયા તે રંગ રાગ, ખુસી સંધ્યા ગુલાલ અથાગ;
 ગાજે ધન વાજાં સુર થાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૭
 વાજે ભુંગળ દાદુર માર, લાંચા તમરાંનો ત્યાં સોગ;
 જરી પછેડી ધનુષ જણાતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૮
 સુરધન્ડુ કહો કરજોડી, કેમ વરણુનું છ મતિ થોડી;
 ખની મંગણી જોડત આતે, રચિ માંડવીની રચના તે. ૧૯
 ગાયન ર જુ.

કાંતા કેમ થશે. એ રાગ અગર નાથ નવ કરો વા-
 ત ધર જવાનીરે. એ દેશી.

આજનો હવે દીવસ દુઃખ કારીરે. (૨)

ધીરજ જાય, નવ કેવાય, અધિર થાય,
 નાવે દાય, મુખ સર્વ હારીરે. આજનો (૨) ૧

ગુરુ જયે, ભય ભરેલ ભારીરે (૨)

જ્ઞાન તરંગ, ચઢીયા અંગ, થાય ભંગ,
 આ પ્રસંગ, કાળજે કટારીરે. આજનો (૨) ૨
 ગાંધીના અવે, દેખાવનાર અધિકારીરે; (૨)

મુન્ય કાર, સમજ યાર, કર વિચાર,
 હરિ આવાર. ઝાંખી ગતી ધારીરે. આજનો (૨) ૩

આશ્રુતો શ્રવે, અશ્રુએ અપારીરે; (૨)
 જવાયિ દેવ, અહુમેવ, ધરિજ દેવ,
 કરિયે શેવ, છેડી આ વિચારિરે. આજનો(૨) ૪
 ગુરુ જવે, ગનિ ઉદાશ ધારીરે; (૨)
 મુજે ન કામ, ઉર તમામ, તજીજ હામ,
 ઉજડ ધામ, દિશે છે આ વાનીરે. આજનો(૨) ૫
 સદગ આ ભવે, થયાજ ભય વિદારીરે; (૨)
 અભય ધામ, મળશે આમ, દિવસે જામ,
 મુખ વિરામ, આશીશ એ આમ-રીરે. આ(૨) ૬

ગાયન ૩ જુ. લલિત છંદ.

સમજી શવરે આજ શું થયું, રતન હાથથી ગુમ થઇ ગયું;
 મન મુઝાડીને એમનો રહ્યા, કમન કોઈને જાય ને કહ્યાં. ૧
 શાકળ સમજના નાથરે તમે, તમચિના હવે દુઃખિયા અમે;
 મધુર મુખની પ્રેમની ભરી, સરસ વાતને મુજતા હરી-૦૨
 ઉમંગ ઉપજે દર્શને નહી. અમીરસે કરી જાઈએ છકી; ૩
 અહુર અહુવા ક્યાં મળે હવે, દિન થઇ રહ્યા સ્વ-મિછ જવે ૪
 તમચિના હવે કેમ કીછવે, ગન મળે નહીં વાત બીછવે;
 વશિજ યેડકે યોગ આપના, તન તણા સહુ તાપ કાપના ૦
 કમળ નેતને નિખના અમે, મધુર મુખની વાણીતો ગમે,
 અવર વપ્સમાં જો જતા વહી, ફરિ ફરી અને આવતા અહી. ૫
 મનભયું રહે કાગળે નહી, ખબર પામતા એમ એ થકી;
 આર અ હવે આશનો મટી, અહુર કાઢવા નામને રટી. ૬
 અણિચિતુ હવે આમતો હવું, ગુરુ ગુરુ કહી મુખથી લવું;
 અમરચંદ આ વાતનો કહે, ગુરુચિના હવે ધીર્ય ના રહુ ૦૭

ગાયન ૪ થું

મેતાજરે શું મહિ મુલ ખતાવું. એ રાગ.

ગુરૂનારે ક્યારે દરશન થાશે, એવિના ભયંકર ભાસે; રેક
લાયકી જેનીરે લેખ મધ્યે લખાશે, કેમ વિરહ આસહેવાસે;
તમ વિના જલજીયે દેવા, ક્યારે શાન્ત પછે કરું શેવા;
મળે મુક્તિ તણું ફળ મેવા.

એમ તલખેરે અંતર અમાફ પ્યારે, તમ વિના ભયંકર ભાસે
દુર દેશના દરશન કરવા, આવે હર્ષથી વિત વાવરવા;
વૃત નિયમ રહા આચરવા.

એવા ઉરેથીરે વાત કરે ઉદાસે, તમ વિના ભયંકર ભાસે. ૨
કોઈ વાત તણા અભિલાખી, કોઈ ખુશી પ્રસનોતર ભાખી;
કોયે દીક્ષની વાતો દાખી, એજ પ્રકારે આવંતા હુ-
ભાસે તમ ૩

એમ નરનારીનાં વૃંદ, આવે ઉર ધરી આનંદ;
રળે તેહ તણી માત મંદ, એવા જનમાંરે વાતો વળી
વંચાસે, તમ. ૪

તમે શાન્ત સ્વભાવજ ધારી, ખટકાય તણા હિતકારી;
તજ દુનિયાદારી ખારી, એવું ધારીરે દુર કરું બધી
પ્યારે, તમ. ૫

સદ બોધથી બહુ સમજાવ્યા, તેથી સરવને અંતર ભાવ્યા;
કદિ રોપ ઉરે નવ લાવ્યા, કર્યું માફીરે દિલ ન-
બહુનું દારો, તમ. ૬

મળવાની મટી ગઈ આશા, તેથી નાખે જનો નીશાસા;
દીવ વિભોગે ઉરમાં વાસા. મન મોહનરે કઈ જગોએ
મલાસે તમ ૭

જગ મિથ્યાન છે એમ જાણી, તજો મોહ તમે સહુ પ્રાણી;
રાખો સદૈવ બુદ્ધિ શાણી, સદ્ભાગીરે સ્વામિ મારા

કહેવારો. તમે ૮

દીન દયાળુ દેવશ્વ સ્વામી, જેહુ ગયા સ્વર્ગ પદ પામી;
તેના ખરે ખરી પડા ખામી, ગામ ગામેરે ગુણીજનો ગુણ

ગાસે. તમે ૯

તેતો તણું તારણ મુજ સ્વામી, અમ તણા એ અંતર જામી;
સુરગન્ધુ કહે શીર નામી, નથા મળવારે રેવું હવેશી આસે.

તમે ૧૦

ગાયન પ મું.

દશા આશી થઈ મારી, કરમની છે ગતિ ન્યારી. એ રાગ

સુણો મુજ વાત તે ચારો, દુઃખદ છે પાંચમે આરો;

સાખી-સુખીયો સોમાં એકતે, જડે ન જગમાં કોય;

નજર કરી નીહાળતાં, દુઃખમાં કુળ્યા જોય

કડજ આ કાળ છે કેવો, અરથ એ અંતરે લેવો સુણો

સાખી-ગુણવંતા ગાદીપતી, સંધાવ્યા સુર લોક,

મુઝાઈએ મનમાં અતિ, વાધ્યા સઘળે શોક;

પંડિત મરણને પામી, ગયા સુરલોકમાં સ્વામી સુણો

સાખી-સંવાડો સુધારિયો, સુખી થઈ માહારાજ;

સુચી પછે થઈ સાચવી, લાખેણી સુમ ભાજ.

સાધુ પછે થઈ સુરા, કર્યા છે કર્મના ચુરા. સુણો

સાખી-ફરતા ફેલ તણ તમે, કરતા જ્ઞાન પ્રચાર;

હરતા પિડા હર વખત, હરતા ગુણ ભંડાર.

રીયા બહુ મન વિચારી, તજવી પાપના ધારી. સુણો

સાખી-શેકડો જન સંભારસે, નહી વિચરસે નામ;
 શાંતપણના ગુણ તે, ઠરીયા ઠામો ઠામ;
 હવે ક્યાં જઇએ દેવા, મળે નહી આપના જેવા. સુણો. ૫
 સાખી-જડ જનોને અંતરે, દયા ઉતારી દેવ;
 કઠોર અંતર કુમળાં, કીધાં છે તતખેવ;
 અનિતી ઉરથી દાળી, નાંખ્યો છે ગર્વને ગાળી. સુણો. ૬
 સાખી-કોણ હવે કેશે ગુરૂ, ભક્તી વાતોના ભેદ,
 આ અભાગી અંતરે, છટ દઇ પડીયા છેદ.
 વીજેગી વાત તે એવી, કેની જઇ આગળે કેવી. સુણો. ૭
 સાખી-એવાનો વિરહો થતાં, ખરો ઉપજ્યો ખેદ,
 ખીન થયા વિચાર સહુ, અંતરની ઊમેદ;
 અરે આ તુટીયો મેરૂ, કઠણ દુઃખ કાળજ કેરૂં. સુ. ૮
 સાખી-સ્નેહ ધરી સભા વિશે, નજીક રાખતા નાથ,
 સુર લોકે સંભારશે, સારો જોઇને સાથ;
 પ્રેમે પરલોકમાં દેવા, કરીશું સ્નેહથી શેવા. સુ. ૯
 ગાયન ૬ ઠું.

ગઇ શ્રીરમ થયું ચોમાસું, વિરહિ વરસાવે આસું એ રાગ
 ગયો જ્યેષ્ઠ ચોમાસું આવ્યું, ગુરૂ વિના મિથાત ગુમાવ્યું.
 ખવૈયા પિયુ પોકારે, ગુણી રાગ મહાર ઉચારે;

મોર નાદ કરે આ વારે.

એવું જોઇ આજ, તણ સહુ કાજ, ગયા શિર તાજ;
 તેથી નવ ભાવ્યું, ગયો જ્યેષ્ઠ ચોમાસું આવ્યું. ૧
 થાયે વિજ તણા ચમકારા, વરસે મે મુશળ ધારા,
 કરે પતંગીયા પલકારા.

જોધ એ રંગ, થયો મન ભંગ, ગુરૂ વિના ભંગ,
વીરહો મુખવ્યું, ગયો જોષ્ટ થોમ'સું આવ્યું. ૨
ગગને ઉંચો પન ગાજે, દાદુર ડરાવે અવાજે,

સુજી શબ્દ તિમરીના લાજે.

નિરખીને નીત, થયો ભય ભીત, હેરાયું ચિત;
હરી વિના લખવ્યું, ગયો જોષ્ટ થોમ'સું આવ્યું ૩
કયાળુ દેવજી સ્વામી, જતાં પડી જાહુ ખામી,
ગુરૂ ધન્ડુ દુખ પામી.

રાગને રંગ, થયો સહુ ભંગ, ગયો હિરંગ;
હૃદય ભરમાવ્યું, ગયો જોષ્ટ થોમ'સું આવ્યું. ૪

ગાયન ૭ મું.

સૈયરદુખ શું દાખવું, અગર માન તજીદેને મુરખા એરાગ,
સ્વામી મારારે સોભાગીયા ગયા પરલોકે આજ;
આ લોકેથીરે આજવી, કુધારી સહુ કાજ. સ્વામિ. ૧
ગાંડલ સંઘાડાની ગાદીયે, ગિરાજયા બુધિવંત;
દીપાવી દીલ ઉમંગથી, પામ્યા પદ મહાંત. સ્વામિ. ૨
નાજુક વયમાં નાથજી, ભાવે દિક્ષા લિધ;
સમતાથી સરવો પરી, થયા દેશ પ્રસિદ્ધ. સ્વામિ. ૩
સંઘાડો રૂડો સોભાવીયો, ધારી વિનય વિવેક;
અવગુણ કેને ન આવીયો, એવિ સાચવી ટેક. સ્વામિ. ૪
ભાલ ચળક તુરે ભાળિયે, આપે અમી ભારો આંખ;
એળાપોને મળવા તણી, રહી ઉર અભીલાખ સ્વામી. ૫
વદન કમળ વિલોકતાં, હરેતું હરદમ હોય;
વૈરાગ વિનાની વાતડી, કદી ભાળી ન કોય સ્વામિ. ૬

સદૈવ સર્વ સંસારસે, નહિ વિસરે નામ;
 ગુણી જન ગાસે અંથમાં, ગુણ ગામે ગામ. સ્વામિ. ૭
 સુની કચેરી સ્વામી વીના, સુનાં વાણી વખાણ;
 અલુણ્ણ લાગે છે આ સમે, જાતાં જવન પ્રાણ. સ્વામિ ૮
 ગાજતું સ્થાનક ગોંડલે, સ્વામિ વડિયે સદાય;
 નજર કરીને નિહાળતાં, જોતાં સુતું જણાય. સ્વામિ. ૯
 માઠ પદ ૮ મું.

ગાદીધર સુરજ સ્વામિનો, હો સુજાણ્યો સ્વર્ગ વાસ.
 વળી વળી વિવેકે કરીને, વંદન બે કરજોડ.
 ગુણ નીતી ગુરુ દેવ તમે છો, ભવનાં બંધન છોડ હો.
 સુજાણો. ગા. ૧

પુજ્ય ડુંગરસી સ્વામીની પાડે, ભીમજી સ્વામી બાણ;
 તસ શીસ્ય હુવા નેજાસી મુની, તે પછી આપ સુજાણ.
 હો સુ. ગા. ૨

નાનુક બયમાં નાથજી આપે, છાડી દીધો સંસાર;
 સુગુણ ભરીયા સ્વામીજી મારા, તાર્યાં ધણાં નરનાર.
 હો. સુ. ગા. ૩

કચ્છ કંઠાળને કાઠીયાગાડે, હાસારને મારવાડ;
 બહુ લોકોને બોધ પમાડ્યો, પુરો માને પાડ. હો સુ. ગા. ૪
 ગોંડલ સંધ્યાઝ કરી, ગાદી દીપાવી ગુરુ દેવ;
 હજુરે રેત હોંશ ધરીને, સદાય કરતા શેવ. હો. સુ. ગા. ૫
 અમી તણો રસ ઉપજે અંતર, વાંચે રૂઝ વખાણ;
 વેર વારોધ તણને વસતા, સ્વામી વચન સુજાણ.
 હો સુ ગા. ૬

એહ તણે વિરહો પડવાથી, આંતર અતી અડળાય;
મરધન્દુ એ સ્વામી વીનાનું, દીલ ખુશી નવ થાય.

હો સુ ગા૦ ૭

કવિત. મનહર.

દોહરા ચોસઠ અને, કવિત છોંતેર કીધાં;
સોરઠા ઓગળી ઠાલ, ચારજ મુહાવી છે;
ઢાલ તળી ગાથા પુરી, ખડતાલી કીધી એમ.
ગાયન રસીક આઠ, દેસી તો દેસ્વાવી છે.
ગુણતો ગમાર કદી, દીલમાં ન ધારી લહે;
રસીકને પ્રેમની, નીશાની ચર ભાવી છે.
એકસોને સાઠ જેમાં, હંદનો સમાસ કીધા;
દેવજી સ્વામી વિરહ, વુક આ બનાવી છે.

સાહિત્ય વાવની. દોહરા.

કામ ક્રોધે દૂરે રહે, મલે સમતા મુગિદ્ધ;
એક ધરમ આરાધતાં, સફલ મનોરથ સિદ્ધ. ૧
હતાવલ્લયથી નવ બને, કદિયે પળ સત સંગ;
તરસ્યો સ્વોદે કુંપં જલ્લ, પ્યાસી પાયે ન ગંગ. ૨
આવક ત્યાં અવગુણ નહી, ગુણ તેનાજ ગણાય;
ગણિયે નહીં જો દુજળી, પાટું મારે ગાય. ૩
આતૂરી કરતી ચોગળી, અવગુણ પતિના ગાય;

જતું ન જાણ્યું નાગરી, મુશલ પુજા માંય.	૪
સદાવિદ્યા પઢિયો તથા, સાર ન લીધી સીલ્લ;	
પારસ મણિને ઘાટકે, ભટજી માગે ખિલ.	૫
જેનો જે સ્વભાવ છે, તજે ન તેહ સ્વર્ચીત;	
ગાંગર તૂંજ પલાણિયે, ડંટ તળી એ રીત.	૬
મુરખને ઉપદેશ દે, ડલડો ક્રોધે ભરાય;	
જો મેમણને માછલું, સામે પુરે જાય.	૭
પાપે પેટ ભરે જહાં, ત્યાં તજવો બકવાદ;	
મસાણ મોદકમાં કસો, એલાયચીનો સ્વાદ.	૮
નેહ ન કરસો કોઈસું, પ્રીત બહુ દુઃસ્વદાય;	
લકડ લાડુ લાય ના, લાય બેહુ પસ્તાય.	૯
કડાકુટ સંસારની, કદિ ન છુટે યાર;	
કદી વાપના વાપને, રોતા નાવે ધાર.	૧૦
દયા વિનાનો ધર્મ જે, સમતા વીણ સંસાર;	
ઢાટા મારે ચાલમાં, રહે ડઘાડાં દ્વાર.	૧૧
આ કુટુંબમાં આપણી, કોઈ ન આવે સાથ;	
લંકા માંડિ લુંટવા, મુશલ લેને હાથ.	૧૨
ગગનાનીને કરગરે, મને બતાયો ગમ;	
કુવે પડે મશાલચી, સહનું ટાલે તમ.	૧૩
સાર ન સમને વાતનો, મુળે થઈ ચકોર;	

सो मण तलथी सुं थयुं, रहुं अंधारुं घोर. १४

बुढाने दई बालकी, करियावर करनार;
रंडापण तो रोकहुं. एवातण उधार. १५

कर्म विनानो गुण ते, चढे न उचे ठाम.
दळनारिना दीकरा, गुलाबरायजी नाम. १६

जुटा मांझे राचतां, निश्चे मळसे नर्क;
शूले अधवच मुमना, नहिं हिंदू नहि तर्क. १७

गुण तपासो जीवडा, रुप नवि तुं जोय;
रुहुं काकण हार फळ, भितर ल्याळा होय; १८

स्वान सकट पेरे कहे, हुं समजुंलुं गुढ;
घोडे बेसी गांठडी, माथे राखे मुढ. १९

चाळा करतो चोगणा, माने न रव वाण;
तार अचानक तुटसे, जंत्र तणो तुं जाण. २०

देखीने नव राचीये, गुण रुपने जोय;
चटक रंगना चार दी, सरखा कदि न होय. २१

मोटा मोटा वहि गया, हजी डापणने भेळ;
नहि त्रणमां नहि तेरमां, नहि छपनने मेळ. २२

स्वारथथी सारुं सहु, स्वारथ सम अंकोर;
अजगर भांसे अळसीयुं, मरघ भांसे मोर. २३

- कर्म भागळ चाले नहि, साचा जठा बोल;
 रजने तो परवत करे, परवतनें रज तोल. २४
- काळ तणे मुख आविया, पछि कशों अफसोस;
 वाढ्यां ते तो वेरवां, संकोचे संतोष. २५
- नरताथी मळसे नरक, सव पंथे छे शिव;
 कर्म प्रमाणे थाय छे, मर्म न जाणे जीव. २६
- सीधे सुखी रहे नकी, अवळे नव आरुढ;
 वेची उंघ उजागरो, मेळये ले सीद मुढ. २७
- लोभि संचे लाख धन, पण अंते पस्ताय;
 किटी कण संच्या करे, ते तो तेतर खाय. २८
- धर्म करोने जीवडा, जो प्रिति उरे होय;
 नदी नाव संजोग छे, कोनुं छे नहि कोय. २९
- आ दूनियानुं सुख ते, जोइ न हरखो यार;
 हरखी अज लीलुं चरे, कसाइ केरे द्वार. ३०
- मारुं माने मुखो, मुंढ मति थइ दिंग;
 मुषक खोदे मन दइ, भोगवे तेह भोरिंग. ३१
- कपट करसे जेह जन, दुःख भोगवसे जात;
 खाढो खोदे ते पडे, एह अनादि वात. ३२

- જાવું છે નકી જીવડા, તેમાં નહિ સંદેહ;
ફૂલ્યું તે કરમાય છે, સત્ય ઉઠાળો એહ. ૩૩
- વાંકા ચાલો વિશ્વમાં, સત્યે થસો નિહાલ;
દરમાં પેસે પાંસરો, વાંકો સઘળે વ્યાલ. ૩૪
- ઉપર હોયે તો બોલિયે, નહિ તો તજિયે સોર;
ભેસ કુદકા તો નભે, દ્રઢ ખીલાનું જોર. ૩૫
- વળસે જગ ઢાંસી કરે, વિઘન નિશ્ચે થાયે;
તથા પઢદો પેટનો, સ્વોલ્લેખી પત જાય. ૩૬
- આમ ચલે મેરુ ઢગે, મુંઝાયે નવ મત્ય;
એમ જગતમાં જાણવું, વચન વઢાનું સત્ય. ૩૭
- લાભ અચાનક જો મળે, કદી થાયે જો હાણ;
જેસે જે વેગડી ગયું, ભવિષ્ય હતું તે જાણ્ય. ૩૮
- પશુઓ પણ સમજે સ્વરાં, હોયે હેત જરૂર;
હરિ વિશ્વાસ હજુર છે, અવિશ્વાસથી દૂર. ૩૯
- દુઃસ્વરૂપી દુનિયાં સ્વરી, નિશ્ચે મન તું જાણ;
દલતાં દલતાં બુકિયે, તેજ લાભ પરમાણ. ૪૦
- માન મરતલો જાય છે, હોયે ચતૂર સૂજાણ;
માગ્યાર્થી મરતું ભલું, માગ્યે મોટી હાણ્ય. ૪૧
- આ દુનિયામાં જાણવિ, સ્વરી સ્વરને મેર,

સાગર સ્વારો છે સદા, અચરત મિઠી લેર. ૪૨

બગડયું તે સધરે નહિં, સધરે જોડને લાગ;

ઘણું ઘસ્યાથી રૂપજે, ચંદન મધ્યે આગ. ૪૩

ઉઘાડાં થઈ ઉઠિયે, પરમારથે ન એવ;

ગજ પગલામાં સરવનાં, પગલાં થાયે ગેવ. ૪૪

નિચાની સોબત થકી, મલે ન ઉંચું મુલ;

કોઈ દેવિંશીર નવ ચડે, આવઝ કેરાં ફૂલ. ૪૫

હૃદય અવરનાં ભેદીને, જો ન ધુળાવે શીર;

તે કવિતાને બાળને, વ્યર્થ જાળજે વીર. ૪૬

અપ કીરતિ તે મરણ છે, સદ્ કિરતિ સુખ સ્વાણ;

મઝસે હિરો લાખનો, તેજે વિંનાનો પહાણ. ૪૭

રમણી દીપે સ્તીઝથી, જો ધરમિષ્ટ હોંચ.

ચંદ અને તારા ગણે, સરવરી સોમે સોય. ૪૮

દન થોડા જો દુઃખના, મિત્ર અરિ પરસ્વાય;

ભગ પડતાં મોતિ વિશે, કિમત અદકી થાય. ૪૯

વાઢા કિધા જુજવા, ધર્મ ગુરુયે યોગ્ય;

ન કર્યો જુદો કોઈયે, જન્મ મરણનો જોગ. ૧૦
 રેતિ પીલે માનવિ, તેલ કદિ ન પમાય;
 વાકા સ્વલ્લ સઠ પુરુષને, બોધ તેમ નવિ થાય. ૧૧
 સીલ દયા સંતોષથી, જાણો સુખ અનુકુલ;
 મેર સ્થરને બંદંગી, કુરાન કેરું મૂલ. ૧૨
 ગરજે ઘન વરસે તદા, નવા અંકુર સુહાય;
 નિતી વાક્ય સૂણતા થકા, સૂરદન્દુ સુખ થાય. ૧૩

સુધરેલા વિશે છંદ ચોખવાનો આત્મ.

ધન અમલનો મદ નવ ધારે; ધરમાં બનેન ઘેડો;
 બેખન સામું જરી ન પેખે, તે કહિયે સુધરેલો. ૧
 પરમારથના દામ વિષે તે, પડજ પોતે પેડો;
 અનીતીથી રહેજ અળગો, તે કહિયે સુધરેલો. ૨
 પાડોસીને ત્રિપત ન પાડે, સગાં થકી સંપેડો;

ધરમાં સરખાં સૌને રાખે, તે કહિયે સુધરેલો. ૩
 બુદ્ધ સ્વેદાકીણ પેરીને પણ, મમને નહી મચેલો;
 ઉછાંછગાની દેવ ન અંગે, તે કહિયે સુધરેલો. ૪
 હલકી વાતે હાલે નૈને, રહુ સરવધી હલો;
 સારા મત સહુ જનને આપે, તે કહિયે સુધરેલો. ૫
 એવાં કૃત્યો કરે ન કદીયે, જોવી પડજ જોલો;
 સરખે મારગ સદૈવ ચાલે, તે કહિયે સુધરેલો. ૬
 વડીલો પાછું વાવરવાનો, શાસ્ત્રે નીયમ કહેલો;
 સદૈવ ચાલે તે પ્રમાણે, તે કહિયે સુધરેલો. ૭
 વાંચે ગ્રંથો સદા મારગના, સાચા સંગ મચેલો;
 કુડી વાતો કદી ન ચિંતવે, તે કહિયે સુધરેલો. ૮
 જુકું બાપણ બણે ન જાણે, ચતુરને આજખેલો;
 ડેમસુવર જાણે નવ ઉચરે, તે કહીયે સુધરેલો. ૯
 ગંજી કે ચોપડ ગાજી, તેની કરે ન હોલો;
 જુગટા સામુ જુવે ન કદીયે, તે કહિયે સુધરેલો. ૧૦
 રોવક કે સ્વતંત્ર થઇને, જડજ કદી બનેલો;
 તોપણ પેટ ન હલકું રાખે. તે કહિયે સુધરેલો. ૧૧
 બગીચેં બેસી ફરે હંમેશાં, પોચું સહુથી પેલો;
 એમ કહી અશ્વો નવ રગડે, તે કહિયે સુધરેલો. ૧૨
 ખાતી કે મખમલ પેરેને, હેચે નહી હરખેલો;

सरभां सहु छुपणुने भाने, ते कहिये सुधरेसो. १३
 अछाछ पानानी नव ओले, डर डछरंग अउसो;
 छिदाशी कहीये नव आछे, ते कहिये सुधरेसो. १४
 सुरधन्दु तो सायुं केछे, उत्तम कुल जनमेसो;
 सहगुरु साया सोधी काढे, ते कहिये सुधरेसो. १५

राग परभाती.

पुरन पदवी तमकी पा^१ पकरे^२ तब पावरे;
 पापी होकर पा पकरे, सीवपुर सोइ सीधावरे. पु. १
 पा पकरो सब संतो प्यारे, पा पकरो मुज यारोरे;
 पापीकी जग कीरति बडतहे, पा पकरये निस्तारोरे. पु.
 पा पकरे एक चित्ते प्रानी, द्रढ नैष्टिक वृत धारीरे;
 प्रेमे पा पकरत जब प्रानी, गर्भवास भय हारीरे. पु. ३
 प्रेमे भक्ति रस पा पी प्रेमे, तब सीवपुरिका वासीरे;
 पा पी होना मन कृत बचने, सोइ कहत संन्यासीरे. पु. ४

१ चरण सदगुरुनां. २ पकडे.

मुदसैं पा पकरो मज यारो, पनः गमन उर टारीरे.
 पा पकर्या सो अमर पद पायो, सूरइन्दु देख बि-
 चारीरे. पुरन. ५

पद.

दल खोजो द्विअर्थि. नाथ केसे गजको बंध छोडायो.

ए राग.

समज पीर याद करि दलखोजो, तज पीर घटे समबोजो.

समज. टेक.

बडे पीर अरु छोटेवी पीरहे, पेख मकरबो जो जो;
 अबर होयके कबरको राचत, पीर बसतहे रोजो. स. १
 छोटे बडे सब पावतहे डर, पीरकी हुकम आजो;
 नात सब नमें राह एकीहे, पीरमें राचत जोजो. स. २
 जनाजेमें पीर अरु ब्याहमें पीरहे, फीरत पीरांकी फोजो.
 घर संसारमें पीर लगतहे, बढ गयो पीरको बोजो. स. ३

कवित द्विअर्थि.

चढे घनघोर आइ, पयोधी परसतहे;

---

१ पीडा. २ सोयो.

अंरकी छटा बेसी, देखत सो न्यारीहे.
 तरुनी लसत बेली, चारु चीत जानतहे;
 चंचल सुनेन न, चकोरी गति सारिहे.
 बांनीसु पिक बोले, भुंढरीसुं चाप जानो;
 जैसे मन भावनकों, रीक्षा वन हारोहे.
 सूरइन्दू सत्य वदे, सुनहु सुजान भैया;
 यातो विचारो यारो, पावसके प्यारीहे.

कावित. चतुर्थी.

पास बसे ताहीपर, चढीके हूलासी रहे;
 आठो जाम थाको, बिसवास मन धारीहे;
 फीरत फिरावतहैं, त्यों त्यों फल देत भारी;
 लपेटी रहत अरु, बढावत भारीहे.
 नीकटनां तजे नेह, विकट ज्यों भासे कबु;
 अपनो जानीके सोइ, सदा सुखकाशिहे.
 सूरइन्दू सत्य वदे, सुनहु सुजान भैया;
 यातो विचारो विद्या. बेली. के नृप. नारीहे.

અગાઉથી નામ ભરનાર સાહેબોનાં નામ.

૧૨૮ રા રા શામજી ખોડા મારફત શ્રી જેતપુર.

૫ દામડીયા ગોવીંદજી રણછોડ. ચાંડણી.

૧૮ શ્રી લોલીકા મોરાજી વાઘજી મારફત.

૫ શ્રી લીબડી, વોરા મારફત.

૧૦ મેતા. કાળા ભવાન મેવાસા.

૧૦ શા. સાંકરચંદ તારાચંદ અમદાવાદ.

૧૦ શા. કરશનજી મુળચંદ રાજકોટ.

૫ શ્રી કોઠારીયાના આવકો તરફથી.

૧૮ શ્રી વાડળ. શા. દામોદર દેવચંદ.

૮ શ્રી કાળાવડના આવકો.

૨૦ વહીવટ હેમચંદ બેચર મારફતે મહેરબા-

ન હાલાર પ્રતની કચેરીના કારકુન તરફથી.

૮ શ્રી મજવડાના આવકો.

૨૫ શ્રી ગોંડલના થાનક ખાતે.

૯ મોદી. જેચંદ હરખચંદ મારફત રાજપરા

૧૦ શા. ચુનીલાલ લાલચંદ દીસા કામપ.

૧૧ પરચુરજી. ૧૩૦

આ સીવાય પાછળથી આવેલનાં નામ પ્ર-
ગટ થયા નથી.

શ્રી ઉપાસંદશાસુત્ર. સાતમું અંગ.

ગણુવર મુધર્માસ્વામિ કૃત તેવું મુદ્ધ ગુજરા-
તી બાપાંતર તે થોડા રોજમાં તૈયાર થશે જેમાં
દશ શ્રાવકનો અધિકાર ધણો રસીક અને જ્ઞાનમ-
ય વરણવેલો છે. તેની મુળકીમત ધણી અને વળી
માગધી બાપામાં તેથી તેનો લાભ બધાને સરખો
રાખતો નથી તે ખોટ પુરી પાડવા સાડ અમારા
તરફથી ગુજરાતી બાપામાં તૈયાર કરવામાં આવેલ
છે ને તેની કીમત ફક્ત અગાઉથી પંસા ભરનાર
પાસેથી દશ આના ને નામ નોંધાવનાર પાસેથી
બાર આના તેમજ પાછળથી શવા રૂપીઓ લેવા-
માં આવશે માટે સુજ્ઞ શ્રાવકો તે લેવા ચુકશે
નહીં ફક્ત અમારા લાભ તરફ લક્ષ નહીં રાખતાં
ધણી સરતી કીમત રાખેલા છે ને દપાલ ખરચ
તે ઉપરાંત જીદુ છે. સત્વર નીચે સંહી કરનારને
ખબર આપશો.

મુ. મેંગણી

શેવક

૧—૪—૯૮ } અખરચદ તવાનના યથા યોગ્ય.

તા. ક. શ્રાવક નામના પુરતકની માગણી
આવે છે પણ તેની પાંચસો નકલનાં ગ્રાહક મલશે.
ત્ય રે બહાર પાડવામાં આવશે.

